

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ennaltaehkäisevä yhteisöllinen toiminta

2020

Kaupunkitarkastajat Tarja Palomäki ja Kalle Puttonen

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Sisällys

1	Arvioinnin taustatiedot.....	3
1.1	Arvioinnin tavoite ja laajuus.....	3
1.2	Arvioinnin kohde ja taustatiedot	3
1.3	Arviointikysymykset ja -kriteerit	3
1.4	Arvioinnin aineistot ja menetelmät.....	4
1.5	Oppilashuoltoa ohjaavat säännökset	4
2	Havainnot.....	6
2.1	Yhteisöllinen oppilashuolto sisältää ennaltaehkäisevää toimintaa	6
2.1.1	Lakimuutos selkeytti oppilashuoltoryhmän toimintaa	6
2.1.2	Kouluissa ylläpidetään monenlaista ennaltaehkäisevää toimintaa.....	9
2.1.3	Yhteistyö opetustoimen ulkopuolisten tahojen kanssa on tärkeää.....	11
2.2	Yhteisöllisen oppilashuollon seuranta koulutasolla on tarpeen lisätä	13
2.2.1	Omavalvontaa toteutetaan itsearvioinneilla	13
2.2.2	Koulujen hyvinvointiprofiilin hyödyntämistä on tarpeen laajentaa	14
2.3	Kuraattori- ja psykologipalvelut eivät aina toteudu määrääjassa	15
2.3.1	Kuraattori- ja psykologimitoituksen toteutumista ei seurata dokumentoidusti	15
2.3.2	Oppilashuoltopalveluiden saatavuudessa esiintyy viiveitä.....	18
2.3.3	Toiminnassa on siirrytty kohti yhteisöllistä oppilashuoltoa	24
2.4	Kiusaamisen vastaisen ohjelman toteuttaminen on käynnistynyt peruskouluissa	26
2.4.1	Kiusaamisen vastainen ohjelma sisältää 13 toimenpidettä.....	26
2.4.2	Kaikki koulut eivät vielä toteuta ohjelman neljää velvoittavaa toimenpidettä .	30
2.4.3	Kiusaaminen on yleisempää Helsingissä kuin koko maassa	33
3	Johtopäätökset.....	35
	Liitteet.....	39

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ja kaupunkistrategian mukaisen oppilashuollon toteuttamista. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuoltoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto.¹ Arviointi rajattiin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan järjestämään perusopetuksen oppilashuoltoon.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon siten kuin laissa säädetään. Arviointi rajattiin koskemaan yhteisöllistä oppilashuoltoa. Arvioinnissa tarkasteltiin myös kaupunkistrategian mukaista kiusaamisen vastaista ohjelmaa.

1.2 Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Arvioinnin kohteena oli kasvatuksen ja koulutuksen toimialan perusopetuksen oppilashuollon yhteisöllinen toiminta. Kaupunkistrategiassa on useita mainintoja liittyen lasten ja nuorten opiskeluun sekä oppimisen tukeen. Kaupunkistrategian mukaan Helsingissä lapsilla ja nuorilla tulee olla turvalliset ja terveelliset oppimisympäristöt. Oppilaille tulee taata tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet. Jokaisella helsinkiläisellä tulee olla mahdollisuus saavuttaa potentiaalin oppimisessa. Pedagogiikka ja oppimisen tuki tasoittavat oppimisen eroja ottamalla huomioon tukea tarvitsevien ja hyvin edistyvien tarpeet. Strategian eri osa-alueilla korostetaan myös osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia palveluihin, johon opiskeluhuollon yhteisöllisyyden lisäämisellä pyritään. Strategian mukaan Helsingin kouluissa aloitetaan kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma.²

1.3 Arviointikysymykset ja -kriteerit

Pääkysymys:

Onko Helsingin peruskoulujen yhteisöllinen oppilashuolto oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista?

Osakysymykset:

1. Onko yhteisöllisessä oppilashuollossa huomioitu lain mukainen ennaltaehkäisevä toiminta?
2. Onko yhteisölliselle oppilashuollolle asetettu seurantamenetelmiä?
3. Ovatko oppilashuollon kuraattori- ja psykologiresurssit säännösten mukaiset?
4. Onko peruskouluille laadittu kaupunkistrategian mukainen kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma?

¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

² Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ensimmäisen osakysymyksen kriteerinä oli, onko peruskouluissa lisätty ennaltaehkäisevää yhteisöllistä toimintaa lain mukaisesti. Kriteerin toteutumisen tulkinnassa hyödynnettiin kirjallista aineistoa ja haastattelun tuloksia. Toisen osakysymyksen kriteerinä oli seurantamenetelmien olemassaolo ja oppilashuollon riittävä lain mukainen seuraaminen. Kriteerin toteutumista tulkittiin tilasto- ja haastatteluaineiston avulla. Kolmannen osakysymyksen kriteerinä olivat suositusten mukaisten psykologi- ja kuraattoriresurssien toteutuminen. Osakysymyksen kriteerin toteutumista selvitettiin saatavilla olevien tilastotietojen sekä haastattelun avulla. Neljännen osakysymyksen kriteerinä oli, että kaupunkistrategian mukainen kiusaamisen vastainen ohjelma oli laadittu. Kriteerin toteutumista arvioitiin hyödyntäen kirjallista materiaalia ja haastatteluaineistosta tehtyä tulkintaa.

1.4 Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta teki 6.11.2020 arviointikäynnin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle. Käynnillä saatu kirjallinen materiaali ja tilastot olivat osa arviointiaineistoa. Perusopetuksen oppilashuollon päällikölle tehtiin haastattelut 1.10.2020, 28.10.2020, 22.12.2020 ja 2.3.2021. Haastattelu perusopetuksen oppilashuollon aluevastaaville arvioinnin osakysymyksen kolme teemoista toteutettiin 27.10.2020. Helsingin kaupungin suomen- ja ruotsinkielisiä peruskouluja on 101 kpl. Perusopetuksen rehtoreille tehtiin vuoden 2021 alussa sähköinen kysely liittyen toimenpiteiden toteuttamiseen käytännössä (liite 3). Kyselyyn vastasi 82 koulua. Lisäksi toimialalta pyydettiin eri asiantuntijoilta täydentäviä tietoja kirjallisesti tai suullisesti tarvittavilta osin.

1.5 Oppilashuoltoa ohjaavat säännökset

Uudistunut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) tuli voimaan elokuussa 2014. Lain tarkoituksena oli muun muassa edistää oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia, opiskelukykyä ja osallisuutta, ehkäistä ongelmien syntymistä ennalta, turvata varhainen tuki sitä tarvitseville, edistää koulu- ja opiskeluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia sekä yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.³

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain § 15:ssä todetaan, että opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus psykologin tai kuraattorin tapaamiseen viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa tapaaminen on pyrittävä järjestämään samana tai seuraavana päivänä. Sama tilanne on myös tapauksissa, kun avun pyytäjä on ollut huoltaja tai muu henkilö. Lain velvoittamien kiireellisyyden harkinta perustuu kuraattorien ja psykologien omaan arvioon.⁴

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta 1.8.2014 §106; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuraattorien ja psykologien työnkuva sekä mitoituspäätös

Psykologien ja kuraattoreiden tehtävien tavoitteena on edistää oppilaiden hyvinvointia ja myönteistä kehitystä sekä tukea oppimista ja koulunkäyntiä. Psykologit ja kuraattorit toimivat yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa. Tehtävät voivat kohdistua yksittäiseen oppilaaseen tai ryhmään. Yhteistyötä tehdään luottamuksellisesti yhdessä oppilaan ja hänen vanhempiensa kanssa sovitulla tavalla.⁵

Oppilashuollon kuraattori- ja psykologimitoituspäätös on määritelty opetuslautakunnan päätöksessä 27.5.2014 § 106. Päätös perustuu hallituksen lainvalmisteluehdotukseen (67/2013) oppilas- ja opiskelijahuoltolain kuraattorien ja psykologien resurssimitoituksesta. Opetuslautakunnan päätöksen mukaan Helsingin kaupungin toiminnassa sovelletaan hallituksen lainvalmisteluehdotuksen mukaista mitoitusta, vaikka lainvalmisteluehdotusta ei ole kirjattu uudistettuun oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin. Taulukko 1 havainnollistaa kuraattori- ja psykologiresurssien mitoitusta ohjaavat suositukset.⁶

Taulukko 1. Kuraattori ja psykologiresurssien mitoitusta ohjaavat säännökset.

	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013	Helsingin kaupungin opetuslautakunnan päätös	Psykologiliiton suositus 2020
Kuraattorit	Ei velvoittavaa mitoitusta	1/780 opiskelijaa	1 työpari /500 opiskelijaa
Psykologit		1/1000 opiskelijaa	

Opiskeluhoitosuunnitelma ohjaa opiskeluhoitotyötä

Oppilas- ja opiskeluhoitolaissa annetaan määräys opiskeluhoollon suunnitelmallisuuden lisäämiseksi (OHL 1287/2013 12-14 §).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 § koskee opiskeluhoitosuunnitelmaa ja siinä todetaan, että koulutuksen järjestäjän vastuulla on, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Edelleen neljännessä momentissa mainitaan, että opiskeluhoitosuunnitelmassa pitää olla suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.⁷

Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan ja päivitetään yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, oppilaiden tai opiskelijoiden ja huoltajien sekä tarvittavien ulkopuolisten tahojen kanssa.⁸

⁵ Käsikirja oppilashuollosta.

⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013; Hallituksen esitys oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013; Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta 1.8.2014 § 106.

⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

⁸ <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito/ylleisollinen-opiskeluhoito>

2 HAVAINNOT

2.1 Yhteisöllinen oppilashuolto sisältää ennaltaehkäisevää toimintaa

Yhteisöllinen opiskeluhoito⁹ on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria, joka edistää opiskelijan osallisuutta, oppimiskykyä, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista kiinnostumista. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona.¹⁰

Oppilashuoltolaissa 1287/2013 § 12–14 annetaan määräys opiskeluhoitoon suunnitelmallisuuden lisäämiseksi. Helsingissä periaatteena on ollut, että yhteisöllinen oppilashuolto¹¹ huomioidaan koulujen oppilashuoltosuunnitelmassa.

Oppilashuoltopäällikön haastattelun mukaan koulujen tulee huomioida lain § 13 mukainen yhteisöllinen oppilashuolto siten, kuin se on määritelty kaupunkitason opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa kerrotaan ne asiat, mitkä tulee olla mukana koulujen oppilashuoltosuunnitelmassa. Oppilashuoltopäällikön havaintojen mukaan koulut ovat toimineet opetussuunnitelman mukaisesti. Vaaditut asiat vaikuttavat olevan hyvin mukana koulujen oppilashuoltosuunnitelmissa. Yksittäinen koulu voi laajentaa oppilashuoltosuunnitelmaa vielä kattavammaksi kuin mitä on edellytetty. Oppilashuoltoon päällikön mukaan jotkut koulut ovat laatineet oppilashuoltosuunnitelman todella laadukkaasti, mutta osa kouluista on kuvannut pelkästään vaadittavat asiat.¹²

Perusopetuksen rehtoreille vuoden 2021 alussa tehdyssä kyselyssä kysyttiin, onko koulunne oppilashuoltosuunnitelmassa huomioitu toimenpiteet yhteisöllisen oppilashuoltoon edistämiseksi. Vastaajia oli 82. Rehtoreista 97,6 prosenttia vastasi kyllä ja 2,4 prosenttia vastasi ei.¹³

2.1.1 Lakimuutos selkeytti oppilashuoltoryhmän toimintaa

Oppilashuollossa toimii opetuksen järjestäjäkohtainen opiskeluhoitoon ohjausryhmä, yhteisöllisiä ja järjestämiseen liittyviä asioita käsittelevä koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä ja yksittäistä oppilasta koskevia asioita käsittelevä asiantuntijaryhmä.

Opiskeluhoitoon ohjausryhmä toimii kaupunkitasolla

Opiskeluhoitoon ohjausryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Ohjausryhmässä käsitellään esi- ja perusopetuksen sekä II asteen koulutuksen asioita. Ohjausryhmän

⁹ Opiskeluhoito on tässä yhteydessä yhteisnimitys esi-, perus- ja toisen asteen opiskeluhoitoon hyvinvointityöstä.

¹⁰ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

¹¹ Oppilashuolto on tässä yhteydessä perusopetuksen hyvinvointityötä.

¹² Oppilashuoltoon päällikön haastattelu 1.10.2020.

¹³ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

puheenjohtajana toimii perusopetusjohtaja. Ohjausryhmän osallistujat ovat kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sekä sosiaali- ja terveystoimialan edustajia mutta paikalla on myös kutsuttuna huoltajaedustus.¹⁴

Ohjausryhmän käsittelyssä on aina henkilöstötilanne, uudet selvitykset ja tutkimukset, sen hetkinen tilannekuva kuten koronan vaikutukset opiskeluhuollon näkökulmasta, opiskeluhuollolliset toimintatavat, yhteistyöasiat ja uudet työmenetelmät.¹⁵

Ohjausryhmässä käy myös vierailijoita, esimerkiksi terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) edustajia ja kolmannen sektorin toimijoita.¹⁶

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä YHR toimii koulutasolla

Koulukohtaista opiskeluhoitoryhmää (YHR) johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Useimmiten opiskeluhoitoryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Opiskeluhoitoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita¹⁷.

Ryhmään kuuluvat yleensä rehtorin lisäksi vakituisesti kuraattori, psykologi, erityisopettajat ja opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja (ja -lääkäri) sekä tarvittaessa luokanopettaja tai luokanvalvoja/ryhmänohjaaja.¹⁸

Ryhmä työskentelee kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja etsii ratkaisuja tukea tarvitsevien oppilaiden auttamiseksi. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään yhteisön ja lapsiryhmien hyvinvointia. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa.¹⁹

YHR käsittelee vain koulun ja oppilaitoksen yhteisölliseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä. Yksittäisten oppioiden asioita ei käsitellä opiskeluhoitoryhmässä. Lakimuutoksen jälkeen yksittäisten oppioiden asiat käsitellään monialaisessa yksilökohtaisessa asiantuntijaryhmässä²⁰, ei oppilashuoltoryhmässä.²¹

¹⁴ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

¹⁵ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

¹⁶ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 14 §.

¹⁸ Käsikirja oppilashuollosta.

¹⁹ Käsikirja oppilashuollosta.

²⁰ Monialainen asiantuntijaryhmä voi koostua oppilashuollon asiantuntijoista ja tarvittaessa oppilashuollon yhteistyötahoista ja oppilaan läheisistä. Ryhmän jäsenillä on oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön ja yhteinen suunnitelma kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Oppilas itse ja huoltaja ovat aina läsnä asiantuntijaryhmän kokouksissa. Oppilashuoltolaki 1287/2013 § 19.

²¹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Toimintakulttuuri on muuttunut opiskelijan oikeuksia kunnioittavammaksi sikäli, että hänen asioitaan käsitellään oppilasta osallistaen ja kuullen. Opiskelijan ja huoltajien osallistaminen opiskeluhuollon kysymyksissä nähdään merkityksellisinä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen on löytynyt uudenlaisia keinoja ja menetelmiä, kuten esimerkiksi monipuolistunut ryhmätoiminta.²²

Oppilashuoltopäällikön haastattelun mukaan lakimuutos (1287/2013) on selkeyttänyt koulujen opiskeluhuoltoryhmän kokouksia. Aikaisemmin kokouksissa käytännössä keskityttiin vain yksilöasiakkaiden asioiden ja toimenpiteiden käsittelyyn. Nykyisessä yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä yksittäisten oppilaiden asioiden käsittely on kategorisesti kielletty. Nykyään kouluissa ajatellaan asiat ja kehittäminen koko yhteisön tasolla. Oppilashuoltopäällikön näkemyksen mukaan yhteisöllinen ajattelutapa toteutuu kouluissa melko hyvin. Toisinaan on ollut tapauksia, että yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä on epähuomiossa käsitelty yksilöasiakkaiden kysymyksiä. Yleisesti ottaen yhteisöllinen opiskeluhuolto toteutuu kouluissa kuitenkin hyvin. Lakimuutoksen johdosta aiheutuvaa muutosta on selkeimmin nähtävissä opiskeluhuoltoryhmän toiminnassa.²³

Opiskeluhuoltopäällikön mukaan opiskeluhuoltoryhmän kokoonpano on samanlainen kaikissa kouluissa. Eroja kuitenkin esiintyy ala- ja yläkoulujen välillä. Erona on, että yläkouluissa on opinto-ohjaaja, kun alakouluissa ei ole. Opiskeluhuoltoryhmässä on tarvittaessa mukana luokanopettaja, jos käsitellään jonkun tietyn luokan asioita yhteisöllisellä tasolla. Lisäksi tavoitteena on, että opiskeluhuoltoryhmän kokouksissa on läsnä oppilaiden ja huoltajien edustus. Oppilashuollossa on linjattu, että oppilaiden ja huoltajien edustus tulisi olla mukana opiskelijahuoltoryhmän kokouksissa vähintään kerran lukukaudessa tai kaksi kertaa lukuvuodessa. Oppilaiden edustus tarkoittaa oppilaskunnan valitsemaa opiskelijaedustajaa.²⁴

Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kokouksissa huoltajat eivät ole läsnä

Tarkastuslautakunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saatujen tietojen mukaan vanhempainyhdistyksiä on perusopetuksessa osallistettu melko huonosti yhteisölliseen oppilashuoltoon. Myöskään oppilaita ei ole osallistettu riittävästi. Yksilökohtaisen oppilashuollon osalta huoltajiin on puolestaan oltu hyvin yhteydessä. Oppilashuollon käsikirjan mukaan yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoukseen tulee kutsua huoltajien ja oppilaiden edustus mukaan vähintään kerran lukukaudessa.²⁵

Oppilashuoltopäällikön mukaan yleisesti ottaen koulut ja esiopetus ovat hyvinkin tyytyväisiä oppilashuollon toimintaan. Eräs heikko kohta on ollut se, että vanhempia tai huoltajia ei aina muisteta pyytää esimerkiksi oppilashuoltoryhmän kokouksiin tai muuhun toimintaan mukaan. Toinen asia on oppilaiden osallisuus, joka ei aina toteudu toivotulla tavalla.²⁶

²² Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

²³ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

²⁴ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

²⁵ Käsikirja oppilashuollosta.

²⁶ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Perusopetuksen rehtoreille vuoden 2021 alussa tehdyssä kyselyssä kysyttiin, onko koulun oppilashuoltoryhmän kokouksissa ollut läsnä vanhempien tai huoltajien edustus vähintään kerran lukukaudessa tai kaksi kertaa lukuvuodessa. Rehtoreista 30,5 prosenttia vastasi kyllä ja 59,8 prosenttia vastasi ei. Loput vastasivat en osaa sanoa.²⁷

2.1.2 Kouluissa ylläpidetään monenlaista ennaltaehkäisevää toimintaa

Yhteisöllistä ennaltaehkäisevää toimintaa edistetään kouluissa monenlaisella toiminnalla. Näitä ovat esimerkiksi:

- Kummioppilastoiminta
- Kummiopettajatoiminta
- Tukioppilastoiminta
- Mentor-toiminta
- Kouluvalmentajatoiminta
- Vertaissovittelutoiminta eli Verso
- Nivelvaihtotyö ja ryhmäyttäminen
- K12 kasvukurssit eli tunne- ja vuorovaikutustaitojen kurssit
- Psykososiaalinen tuki äkillisissä kriiseissä.²⁸

Kummioppilastoimintaa käytetään alakouluissa. Kummioppilas on muutaman vuoden vanhempi kuin tuettava oppilas. Esimerkiksi 6. vuosiluokan oppilas voi toimia 1. vuosiluokan oppilaan kummina. Kummioppilas toimii yhden oppilaan tukena. Oppilashuoltopäällikön mukaan kouluilla, joissa on kummioppilastoimintaa, vanhemmat kummit katsovat nuorempien oppilaiden perään ja seuraavat, että kaikki menee hyvin.²⁹

Oppilashuoltopäällikön mukaan kummiopettajia on noin kolmasosassa kouluista. Joissakin kouluissa oppilashuollon toimijat ovat jakautuneet siten, että heillä on kummiluokkia. Esimerkiksi erityisopettajilla, psykologilla, kuraattorilla tai jopa terveydenhoitajalla voi olla kummiluokka. Kummiopettajatoimintaa on ollut jo toistakymmentä vuotta. Kummiopettaja seuraa luokan toimintaa ja pyrkii saamaan kokonaiskuvan luokan tilanteesta.³⁰

Tukioppilastoiminta on kehitetty yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa ja he ovat uudistaneet tukioppilastoiminnan ohjaavan opettajan oppaansa. Oppilashuoltopäällikön mukaan tukioppilastoimintaa toteutetaan 7–9 luokka-asteilla. Tukioppilastoiminta on vakiintunutta pitkäaikaista toimintaa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on toiminut tässä kumppanina, tukena ja tukioppilastoimintaa ohjaavien opettajien kouluttajana. Kouluissa tukioppilastoimintaa ohjaava opettaja ohjaa tukioppilaita.³¹

²⁷ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021.

²⁸ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

²⁹ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³⁰ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³¹ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Oppilashuoltopäällikön mukaan toimialalla laadittua kiusaamisen vastaista ohjelmaa on käyty yhdessä läpi Mannerheimin Lastensuojeluliiton asiantuntijoiden, koulukuraattoreiden sekä tukioppilastoimintaa ohjaavien opettajien kanssa. Tässä yhteydessä on myös mietitty tukioppilaiden yhteyttä ja roolia kiusaamistapauksissa. Tukioppilastoiminta on vaihdellut eri kouluissa. Oppilashuollon päällikön mukaan joissakin kouluissa on tehty todella hyvää työtä kiusaamisen estämiseksi mutta kaikki koulut eivät ole yhtä pitkällä. Tavoitteena kehittämisessä on luoda selkeyttä ja yhtenevää työtä, että kaikki koulut toimisivat samalla tavalla. Kaikissa Helsingin kouluissa, joissa on vuosiluokat 7–9 on myös tukioppilastoimintaa. Tukioppilastoiminnassa on kuitenkin vielä kehitettävää.³²

Oppilashuoltopäällikön mukaan oppilashuollossa kaikilla uusilla työntekijöillä on mentori ensimmäisen vuoden ajan. Mentor-toiminnassa kokenut työntekijä antaa kollegiaalista tukea uudelle työntekijälle. Opettajilla on myös vastaavaa toimintaa.³³

Oppilashuoltopäällikön mukaan kouluvalmentajamalli on pilottivaiheessa. Koulut ovat omilla rahoillaan voineet palkata kouluvalmentajia. Mallissa tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy, oppilaan ohjautuminen tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin, kodin ja koulun yhteistyön edistäminen, oppilaan tunnetaitojen, sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen ja itseilmaisun kehittyminen sekä oppimaan oppimisen ja osallisuuden taitojen kehittyminen. Kouluvalmentaja ei tee oppilashuollon työtä eikä opettajan työtä. Näiden ammattien väliin jää käytännön töitä, missä kouluvalmentaja on mukana. Kouluvalmentajia on noin 20 koulussa, jos lasketaan sekä suomen- että ruotsinkieliset koulut. Etenkin isoissa kouluissa on ollut kouluvalmentaja. Koulut ovat olleet hyvin tyytyväisiä kouluvalmentajiin. Kouluvalmentajan koulutusvaatimus on sosionomi tai yhteisöpedagogi (alempi amk-tutkinto). Tutkintovaatimus on vähän alempi kuin kuraattoreilla.³⁴

Oppilashuoltopäällikön mukaan neljäsosa kouluista on mukana vertaissovittelutoiminnassa. Sovittelussa halutaan selvittää oppilaiden välisiä konfliktitilanteita. Paikalla on konfliktin osapuolet, koulutettu vertaissovittelija ja muita aikuisia. Oppilashuollon henkilökunnasta suuri osa on saanut tämän koulutuksen ja kaikki ovat saaneet restoratiivisen sovittelukoulutuksen vuoden 2020 keväänä. Näin ollen oppilashuollon henkilökunnalla on valmiudet auttaa konfliktitilanteissa. Lisäksi poliisin kanssa on syksyllä 2020 ollut puhetta, että he haluaisivat laajentaa sovittelua koskemaan kaikkea paitsi ei rikoksia. Poliisilla on halu saada sovittelutoiminta laajenemaan siten, että sovittelutilanne olisi aina mahdollinen.³⁵

Nivelvaihe käsitteenä tarkoittaa siirtymistä kouluasteelta toiselle, esimerkiksi siirtyminen alkuopetuksesta perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun tai perusasteelta toiselle asteelle. Nivelvaiheeseen ja siirtymiseen esiopetuksesta perusopetukseen on panostettu pedagogisesti³⁶ paljon. Eri asteiden opettajat tekevät paljon yhteistyötä. Suunta on se, että esiopetusryhmät tulisivat koulun yhteyteen osaksi perusopetusta. Tärkeää olisi, että lapset tuntisivat toisensa jo valmiiksi ja oppilaat, jotka

³² Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³³ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³⁴ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³⁵ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³⁶ <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:pedagogiikka> Suppeassa merkityksessä pedagogiikka viittaa opetus- tai kasvatustaitoon.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ovat jo koulussa pystyisivät tukemaan oppilaita, jotka ovat esiopetuksessa. Tähän liittyen on tehty paljon työtä viime vuosina. Siinä vaiheessa, kun siirrytään alakoulusta yläkouluun, tukioppilaat toimivat tukena. Kun oppilas aloittaa 7. vuosiluokan, oppilaat tutustuvat pienissä ryhmissä oppilashuollon henkilökuntaan. Tässä yhteydessä tutustutaan puolin ja toisin ja annetaan tietoa muun muassa keskeisistä mielenterveysasioista.³⁷

Oppilashuoltopäällikön mukaan aikaisemmin ryhmäyttämistä tehtiin yksittäisenä tapahtumana mutta nykyään sitä halutaan tehdä jatkuvasti. Ryhmäyttämistä toistetaan koko lukuvuoden ajan. Ryhmäyttämistä tehdään erityisesti silloin, kun luokalle tulee uusi oppilas.³⁸

Oppilashuoltopäällikön mukaan kaikilla kouluilla on tunne- ja vuorovaikutustaitojen kurssiohjelmia. Koulujen ovat voineet itse päättää, mitä ohjelmia he ottavat käyttöön. Kun he ovat päättäneet, mitä ohjelmia käyttävät, sitä täytyy käyttää systemaattisesti. Esimerkiksi Kiva-koulu-mallin tilanne on ollut joskus se, että sitä käyttää osa opettajista mutta ei kaikki. Koulu ei voi olla Kiva-koulu, jos kaikki ei ole siinä mukana. Tarjolla on noin kymmenen tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen liittyvää ohjelmaa, mistä koulut voivat valita itselleen sopivat. Oppilashuolto ei ole halunnut sanella, mitä käytetään. Ohjelmia on erilaisia eri ikäisille. Ohjelmia on jo varhaiskasvatusikäisille. Ohjelmia on siksi paljon, koska on monen ikäisiä oppilaita ja he tarvitsevat eritasoisia ohjelmia.³⁹

Oppilashuoltopäällikön mukaan kriisiryhmä koostuu usein moniammatillisen ryhmän jäsenistä. Kouluissa on toiminut jo pitkään moniammatillisia ryhmiä, mutta lakimuu-
toksen jälkeen sen tehtävää selkeytettiin. Kriisiryhmässä saattaa lisäksi olla mukana koulun turvallisuusvastaava. Kriisiryhmän merkitys korostuu, jos koulussa tapahtuu jotain ikävää tai yllättävää ja silloin opiskeluhuoltoryhmän toimijat ovat apuna. Jokaisella koululla on oma kriisiryhmä ja toimintasuunnitelma. Tämän lisäksi koulujen käytettävissä on kriisityön tukiryhmä, joka koostuu kuraattoreista ja psykologeista. Heillä on koulutus antaa tukea kriisitapauksissa. He saavat tähän työhönsä tarvittaessa myös työnohjausta.⁴⁰

2.1.3 Yhteistyö opetustoimen ulkopuolisten tahojen kanssa on tärkeää

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n mukaan opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Oppilashuoltopäällikön mukaan, yhteistyötä ulkopuolisten kanssa tehdään alueellisesti ja keskushallinnon välillä. Oppilashuolto tekee yhteistyötä esimerkiksi nuorisotoimen esimiesten kanssa liittyen muun muassa kiusaamiseen. Nuorisotoimen kanssa suunnitellaan uusia toimintamalleja ja mietitään mitä kehitettävää yhteistyössä on. Paikallisesti nuorisotoimi tekee paljon yhteistyötä koulujen kanssa. Työn

³⁷ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³⁸ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

³⁹ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴⁰ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

alla on pohdinta kouluissa tapahtuvasta nuorisotyöstä. Tätä toimintaa ollaan kehittämässä ja laajentamassa.⁴¹

Oppilashuoltopäällikön mukaan sosiaali- ja terveystoimialan kanssa on työstyetty koko viime vuosi 2020 mielenterveyden matalan kynnyksen hoitomalleja ja yhteistyötä. Hyvinvointityön kaupunkitasoiset rakenteet on luotu ja ne toimivat hyvin, esimerkiksi mielenterveyden palveluketjutyö. Mukana oli myös Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS). Prosessi oli pitkä ja nyt on saavutettu yhteisymmärrys, miten Helsingissä lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveysongelmia pitäisi hoitaa ja mitä se vaatii kultakin osapuolelta. Joitakin prosessiin liittyviä käytäntöjä on vielä selvittämättä. Kaavio palvelumallista hyväksyttiin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja sosiaali- ja terveystoimialan lautakunnissa 16.6.2020.⁴² Liitteessä 2 on kuvattu kouluikäisten lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalli sekä lasten ja nuorten mielenterveysongelmien palveluketjun suunnitteluun osallistuneet tahot.

Oppilashuoltopäällikön mukaan seurakuntien kanssa tehdään mielellään yhteistyötä, koska siten tavoittaa osan lapsista ja huoltajista. Seurakuntien kanssa tehtävä yhteistyö on monimutkaista, koska Helsingissä on paljon ateisteja ja yhteistyö herättää joskus voimakasta vastustusta.⁴³

Vanhempainyhdistykset ovat olleet aktiivisia yhteistyössä

Oppilashuoltopäällikön mukaan, vanhempainyhdistysten toiminta kouluilla on vapaaehtoista, toisin kuin esimerkiksi johtokuntatoiminta, mikä on pakollista. Kaikilla kouluilla ei ole vanhempainyhdistystä, mutta useissa kouluissa se kuitenkin toimii aktiivisesti. Perusopetuksen hallinto tapaa Helsingin Vanhemmat ry:n (HELVARY) johtoa säännöllisesti. Tapaamisissa pohditaan yhteisiä, esimerkiksi oppilashuoltoon liittyviä asioita. Koulutasolla vanhempainyhdistys on todella aktiivinen ja rehtoreiden kanssa käydään keskusteluja, miten toimintaa voitaisiin kehittää. Oppilashuolto on ohjeistanut, että yhteisöllisissä opiskeluhuoltoryhmän kokouksissa vanhempainyhdistyksen edustus tulee olla mukana vähintään kahdesti vuoden aikana. Tämä ei ole aina toteutunut.⁴⁴

Oppilashuoltopäällikön mukaan koulun johtokunnan kokouksissa huoltajien tai vanhempien ja oppilaiden edustus on aina mukana. Huoltajien edustajat saavat tehtävään pienen valmennuksen.⁴⁵

Ohjeistuksen mukaan vanhempainyhdistysten ja johtokuntien tehtävä on muun muassa käsitellä kouluterveyskyselyn tulokset sekä muut asiakaskyselyjen tulokset. Kaupunkitasoista tarkkaa linjausta siitä, mitä kaikkia asioita heidän tulisi käsitellä, ei ole olemassa.⁴⁶

⁴¹ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴² Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴³ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴⁴ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴⁵ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴⁶ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2 Yhteisöllisen oppilashuollon seuranta koulutasolla on tarpeen lisätä

2.2.1 Omavalvontaa toteutetaan itsearviointeilla

Kaupunkitasoinen opiskeluhuollon ohjausryhmä on linjannut, että kaikille kouluille ja oppilaitoksille tehdään kysely oppilashuollon toimivuudesta joka toinen vuosi. Yksityiskoulut voivat osallistua kyselyyn halutessaan. Kyselyllä saadaan toiminnasta kvantitatiivista tietoa. Joka toinen vuosi tapahtuvat kyselyt eivät kuormita kouluja liikaa. Kysely tehdään myös esiopetukselle. Oppilashuoltoa seurataan oppilashuoltopäällikön mielestä riittävästi. Viimeisin kysely tehtiin keväällä 2020 ja niistä on tulokset saatavilla.⁴⁷

Oppilashuoltopäällikön mukaan oppilashuoltolain § 26 mukaista omavalvontaa on edellä mainittu itsearviointikysely. Omavalvontaa on myös se, kun katsotaan toteutuvatko palvelut määräajassa vai ei. Toiminnasta saadaan myös koulukohtaista tietoa. Lisäksi seuranta tehdään siitä, mihin perusopetuksen psykologien ja kuraattorien työaika kohdistuu. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tasolla kerätään kuukausittain tietoa siitä, paljonko on ollut asiakkaita ja asiakastapaamisia. Lukukausittain kootaan tietoa, mitkä on ollut näiden käyntien syyt, mistä syystä käynti on ollut ja onko käynti toteutunut määräajassa. Näistä raportoidaan kasvatuksen ja koulutuksen johdolle.⁴⁸

Opiskeluhuollon itsearvioinnin tuloksia käsitellään muun muassa opiskeluhuollon ohjausryhmässä. Itsearvioinnissa keväällä 2020 esitettiin kysymys huoltajien ja oppilaiden osallisuudesta perusopetuksessa. Kysymyksiä oli neljä ja arviointiasteikko oli 1–5, jossa 1=ei toteudu lainkaan, 2=toteutuu heikosti, 3=toteutuu vaihdellen, 4=toteutuu hyvin, 5=toteutuu erinomaisesti. Kyselyssä heikoimman arvosanan 1,63 sai väittämä ”vanhempainyhdistys on ollut mukana oppilashuollon suunnittelussa”. Väittämä ”oppilaat ovat mukana suunnittelemassa opiskeluhuoltoa” sai arvosanan 2,60. Väittämä ”oppilaat ovat olleet mukana oman luokkansa asioiden käsittelyssä” sai arvosanan 3,90. Parhaimman arvosanan liittyen huoltajien ja oppilaiden osallisuuteen sai väittämä ”huoltajat ovat ottaneet vastaan oppilashuollon palveluita tarvittaessa” 4,21.⁴⁹

Oppilashuoltopäällikön mukaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla aluepäällikkö ja oppilashuollon aluevastaava tekevät kouluvierailuja. Käynneillä saadaan toiminnasta laadullista tietoa. Hyvinvointi on ollut vierailun teemana joka vuosi.⁵⁰

Opiskeluhuollon vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan myös kaupungin strategia-työn ja -seurannan osana.⁵¹ Myös ulkopuoliset tahot seuraavat ja arvioivat oppilashuoltoa. Koulutuksen arviointikeskus Karvi on tehnyt noin kaksi vuotta sitten arvioinnin oppilashuollosta.⁵² Karvin arvioinnin tuloksista kerrotaan kohdassa 2.3.2.

⁴⁷ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴⁸ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁴⁹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

⁵⁰ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁵¹ Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020 saadut tiedot.

⁵² Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Oppilashuoltopäällikön mukaan oppilaiden terveyteen liittyviä tekijöitä seurataan esimerkiksi kouluterveyskyselyn kautta. Oppilashuollossa terveyteen liittyvistä kysymyksistä seurataan tiettyjä mittareita kuten ahdistuneisuus, jännittäminen, masennus, kiusaaminen ja yksinäisyys. Koulujen kuraattorit ja psykologit seuraavat tuloksia kouluittain. Yksinäisyys, kiusaaminen ja häirintä ovat heille tärkeimpiä seurattavia mittareita. Lisäksi tarkastellaan yksittäisiä koulukohtaisia poikkeamia verrattuna valtakunnallisiin tuloksiin. Kouluja on ohjeistettu seuraamaan ja vertailemaan oman yksikön mittareita kaupunkitasoisesti tai valtakunnallisesti.⁵³ Kouluterveyskyselyn tuloksia on raportoitu kohdassa 2.4.3.

Koulut tekevät lisäksi ns. omia kyselyjä, mutta nämä ovat saatavilla vain koulukohtaisesti ja tulokset pitää tarvittaessa pyytää kouluista. Oppilashuoltopäällikön mukaan hyvinvointiprofiili sopisi seurantaan paremmin, koska se sopii 3. luokkalaisista ylöspäin aina toiselle asteelle asti. Hyvinvointiprofiilia käytettäessä on saatavilla valtakunnallisia tuloksia mihin omia tuloksia voi verrata, siksi se olisi hyödyllisempi työväline seurantaan.⁵⁴

2.2.2 Koulujen hyvinvointiprofiilin hyödyntämistä on tarpeen laajentaa

Koulujen hyvinvointiprofiili on Tampereen yliopiston kehittämä työkalu. Kyselyä on vuosien varrella muokattu ajankohtaisemmaksi ja nykyaikaisemmaksi. Koulun hyvinvointiprofiili mahdollistaa modernin, reaaliaikaiseen tietoon perustuvan päätöksenteon koulumaailmaan. Tieteellisesti päteviin ja kattavasti testattuihin kysymyksiin vastataan verkkopalvelun kautta. Vastausten tarkastelu onnistuu reaaliaikaisesti.⁵⁵

Hyvinvointiprofiilikyselyssä on kuusi osa-aluetta. Osa-alueet ovat 1) koulun olosuhteet, 2) sosiaaliset suhteet, 3) itsensä toteuttamisen mahdollisuudet koulussa, 4) terveydentila, 5) vahvuudet ja voimavarat ja 6) digitaalinen maailma. Oppilashuoltopäällikön mukaan yhteisöllisen oppilashuollon näkökulmasta tärkeimmät osa-alueet ovat sosiaaliset suhteet sekä vahvuudet ja voimavarat. Vahvuudet ja voimavarat osa-alueen teemoihin ei saada muista kyselyistä tietoa, siksi se on tärkeä osa-alue⁵⁶. Liitteessä 4 esitetään muutamia yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyviä hyvinvointiprofiilikyselyn tuloksia. Koulut eivät vielä ole käyttäneet hyvinvointiprofiilia kovinkaan kattavasti, joten tulokset koskevat kysymyksestä riippuen noin 1000–3000 oppilasta.

Oppilashuoltopäällikön mukaan hyvinvointiprofiilia on hyödynnetty oppilashuollossa paljon, vaikka kaikki koulut eivät sitä vielä käytä. Koulut ovat kehittyneet paljon ja hyvinvointiprofiili on käynyt välillä vanhanaikaiseksi. Kehittämisen tarve on kuitenkin tunnistettu ja järjestelmään on tehty lisäosia. Kouluhuvinvointiprofiili kyselynä on erittäin hyödyllinen. Siinä on valmiina hyvät kysymykset, sitä voi käyttää milloin haluaa, kyselystä voi käyttää vain osia ja siihen voi halutessa itse lisätä kysymyksiä. Oppilashuolto on antanut vahvan suosituksen, että koulut käyttäisivät hyvinvointiprofiilia. Kaikki koulut eivät kuitenkaan sitä käytä, vaan he käyttävät omia hyvinvointiin liittyviä

⁵³ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁵⁴ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁵⁵ <https://koulunhyvinvointiprofiili.fi/tietoa-palvelusta>

⁵⁶ Oppilashuollon päällikön haastattelu 22.12.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kyselyjä. Hyvinvointiprofiilin käyttäminen on sikäli hyvä, että siitä saadaan kaupunki-kohtaista vertailutietoa ja vertailuja voidaan tehdä myös valtakunnallisesti. Jos koulut käyttävät omia koulukohtaisia kyselyjä, kouluvertailuja ei voida tehdä.⁵⁷ Oppilashuoltopäällikön mukaan hyvinvointiprofiilin etuna verrattuna esimerkiksi kouluterveyskyselyyn on se, että hyvinvointiprofiilin tulokset saadaan heti kun kysely on tehty. Kouluterveyskyselyn huono puoli on ollut se, että kyselyn tulokset saattavat ajallisesti venyä ja julkaistessa olla vanhentuneita. Kyselyyn vastanneet nuoret ovat saattaneet jo poistua koulusta, kun kyselyn tulokset saadaan. Oppilashuolto ja koulut tarvitsevat seurannassa ajankohtaista tietoa ja ketteriä tietojärjestelmiä.⁵⁸

Oppilashuoltopäällikön mukaan hyvinvointiprofiilin kysymykset ovat samoja kaikille. Kyselyyn vastaavat alakoululaiset 3. luokalta alkaen. Kouluissa hyvinvointiprofiilin kysymyksiin on tarkoitus vastata opettajan johdolla ja yhdessä keskustellen niissä tapauksissa, kun oppilaat ovat alakoulun oppilaita, S2 -oppilaita⁵⁹ tai erityisen tuen piirissä olevia oppilaita.⁶⁰

Perusopetuksen rehtoreille tehdyn kyselyn mukaan yli puolet vastaajista oli hyödynttänyt kouluhyvinvointiprofiili-palvelua. Kysymykseen onko koulussanne hyödynnetty koulun hyvinvointiprofiili -palvelua kouluista 56 prosenttia ilmoitti hyödyntävänsä sitä, 35 prosenttia vastasi kieltävästi ja 9 prosenttia vastasi en osaa sanoa.⁶¹

2.3 Kuraattori- ja psykologipalvelut eivät aina toteudu määräajassa

Helsingin kaupungin peruskoulujen oppilashuollon toiminnassa tavoitteena on noudattaa oppilashuollon resurssimitoituksessa opetuslautakunnan päätöstä 1.8.2014 § 106. Opetuslautakunnan päätöksessä mainitaan, että Helsingin kaupungin toiminnassa sovelletaan hallituksen lainvalmisteluehdotuksen mukaista mitoitusta, vaikka sitä ei ole kirjattu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin.

Perusopetuksen oppilashuollon kuraattorit ja psykologit toimivat neljällä perusopetusalueella ja heidän lähiesimiehenä toimii oppilashuollon aluevastaava.⁶²

2.3.1 Kuraattori- ja psykologimitoituksen toteutumisesta ei seurata dokumentoidusti

Opetuslautakunnan 1.8.2014 mukainen mitoitusperuste on, että yhdellä psykologilla saa olla maksimissaan 1000 opiskelijaa ja yhdellä kuraattorilla enintään 780 opiskelijaa.⁶³

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla toimiva esi- ja perusopetuksen oppilashuoltoyksikkö arvioi vuosittain oppilashuollon kuraattori- ja psykologiresurssien mitoi-

⁵⁷ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

⁵⁸ Oppilashuollon päällikön haastattelu 2.3.2020.

⁵⁹ Oppilas voi opiskella suomi toisena (S2) kielenä ja kirjallisuus –oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta.

⁶⁰ Oppilashuollon päällikön haastattelu 2.3.2020.

⁶¹ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021.

⁶² Hallituksen esitys oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013; Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta 1.8.2014 § 106; Kuraattorien ja psykologien toimintasuunnitelma, kalenterivuosi 2020. Saatu oppilashuollon aluevastaavilta 18.9.2020.

⁶³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta 1.8.2014 § 106.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tusta. Resurssimitoituksen toteutumisessa on otettava huomioon, että Helsingin kaupungin peruskoulujen oppilashuolto tarjoaa kuraattori- ja psykologipalveluja myös esiopetukseen sekä osalle yksityis- ja sopimuskouluista sekä kaupungissa toimiville valtion kouluille. Vuonna 2014 voimaan tulleen päivitetyn oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan yksityis- ja sopimuskouluilla on ollut mahdollisuus valita, haluavatko he palvelun Helsingin kaupungilta vai tuottavatko he palvelun itsenäisesti omana palveluna.⁶⁴

Oppilashuollon päällikön mukaan psykologeja oli vuonna 2013 yhteensä 46, kun vuonna 2020 heitä oli 66. Kuraattoreita oli vuonna 2013 puolestaan 52, kun vuonna 2020 heitä oli 68. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan tavoitteen mukaiseen mitoittamiseen pääsyä on helpottanut se, että Helsingin kaupunki on saanut vuosittain positiivisen diskriminaation rahoitusta (pd-rahoitusta) lisävakanssien täyttämiseen. Rahoituksen avulla mahdollistetut lisävakanssit ovat pitäneet sisällään niin psykologeja kuin kuraattoreita. Rahoituksen avulla pystyttiin muun muassa vuonna 2020 hankkimaan yhteensä 16 lisävakanssia kuraattori- ja psykologipalveluihin. Pd-rahalla saadut lisävakanssit turvasivat kuraattori- ja psykologiresurssien toteutumisen ja mahdollistavat opetuslautakunnan päätöksen mukaisen mitoituksen. Seuraava Taulukko 2 esittää kuraattori- ja psykologipalveluiden vakanssien jakautumisen esiopetuksen, sopimuskoulujen, yksityiskoulujen sekä pd-rahoituksella saatujen vakanssien kesken.⁶⁵

Taulukko 2. Perusopetuksen kuraattori- ja psykologivakanssien jakautuminen esiopetukseen, sopimus/yksityiskouluihin, sekä pd-rahoituksen vakanssit⁶⁶

Toimija	Esiopetus	Sopimus- ja yksityiskoulut	Pd-rahoitus vuonna 2020
Kuraattorit	4	7	5
Psykologit	4	8	11

Yllä olevan taulukon 2 mukaan vuonna 2020 kuraattoreista 11 työskenteli esiopetuksessa tai sopimus/yksityiskouluissa. Pd-rahoituksen turvin kuraattoreiden vakansseja oli viisi kappaletta. Psykologeista 12 henkilöä työskenteli esiopetuksessa sekä sopimus/yksityiskouluissa. Vuonna 2020 pd-rahoituksella palkattiin 11 psykologia.

Oppilashuollossa seurataan kuraattori- ja psykologiresurssien mitoituksen toteutumista vuositasona. Oppilashuollon päällikön mukaan psykologien ja kuraattorien resurssimitoituksen toteutumisen seurannasta ei ole vuosittaisia dokumentoituja tilastoja eikä vertailuja saatavilla niiden vakanssien osalta, jotka toimivat kaupungin koulujen lisäksi muissakin kouluissa yhtä aikaa. Työtehtävien kireä aikataulu ei ole mah-

⁶⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013; Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020; Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁶⁵ Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020; Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa 27.10.2020.; Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta 1.8.2014 § 106.

⁶⁶ Oppilashuollon aluevastaavan vastaus sähköpostitiedusteluun 16.2.2021; Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

dollistanut tilastoinnin systemaattista toteuttamista. Toiminnassa on keskitytty enemmän siihen, että kaikille kouluille pystytään turvaamaan tarvittavat resurssit oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluiden toteuttamiseksi.⁶⁷

Oppilashuollon aluevastaavien haastattelun mukaan vuonna 2020 kuraattori- ja psykologiresurssien mitoitusperuste toteutui perusopetuksessa suosituksen mukaisena. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan pienin psykologien määrä oppilasta kohden on ollut 800 oppilasta, mihin Helsingin kaupungin koulussa on päästy lähivuosina. Oppilashuollon aluevastaavat epäilivät, että Suomen kunnista harva yltänee Psykologiliiton suosituksen mukaiseen mitoitukseen, eli 500 oppilasta per työpari.⁶⁸

Pd-rahoituksella saadut lisävakanssit ovat pääsääntöisesti jakaantuneet tasaisesti kaupungin alueille. Lisäksi resursseja on kohdennettu tarpeen mukaan esimerkiksi Itä-Helsinkiin. Oppilashuollon aluevastaavat perustelivat erillistä kohdentamista muun muassa sillä, että Itä-Helsingin alueella on paljon kouluja, jossa on paljon erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan pd-rahalla saatujen lisävakanssien avulla Helsingin kaupunki pystyy alittamaan opetuslautakunnan asettaman mitoitusperusteen kuraattori- ja psykologiresursseissa.⁶⁹

Oppilasmäärän tasainen kasvu on vaikuttanut oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologiresursseihin. Oppilashuollon päällikön mukaan oppilasmäärä on kasvanut lukukausittain. Oppilasmäärä kasvoi esimerkiksi lukukaudeksi 2020–2021 noin 1000 oppilaalla, minkä johdosta on palkattu vuosittain noin kaksi tai kolme uutta työntekijää oppilashuoltoon.⁷⁰

Oppilashuollon aluevastaavien mukaan resurssitilanteen tarkastelussa tulisi kiinnittää huomiota koulukohtaisiin toimintaympäristöihin. Oppilashuollon aluevastaavat kuvailivat tilannetta siten, että riittävä resurssi jossain kouluissa on yksi psykologi 800 oppilasta kohden, kun taas jossain toisessa koulussa se on yksi psykologi 1000 oppilasta kohden.⁷¹

Psykologiliiton tuorein näkemys mitoituksesta on, että 500 oppilasta psykologi-kuraattori työparia kohti mahdollistaisi lakien määräämien tehtävien hoitamisen laadukkaasti. Psykologiliitto mainitsi oppivelvollisuuslaista antamassaan lausunnossa, että mitoituksen toteutuminen sisältää riskejä, jos hallituksen esittämä opiskeluhoollon psykologien ja kuraattorien siirto hyvinvointialueille sote-uudistuksen myötä toteutuu.⁷²

⁶⁷ Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020.

⁶⁸ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁶⁹ Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020; Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020; Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanosta 1.8.2014 § 106; Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan keskeiset oppilas- ja opiskelijatilastot 2013-2019. Saatu helmi-intranet; Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tilastosuunnittelijan vastaus sähköpostitiedusteluun 16.2.2021.

⁷⁰ Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020.

⁷¹ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁷² Psykologiliiton lausunto oppivelvollisuuslaista sivistysvaliokunnalle: Julkaistu 16.11.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

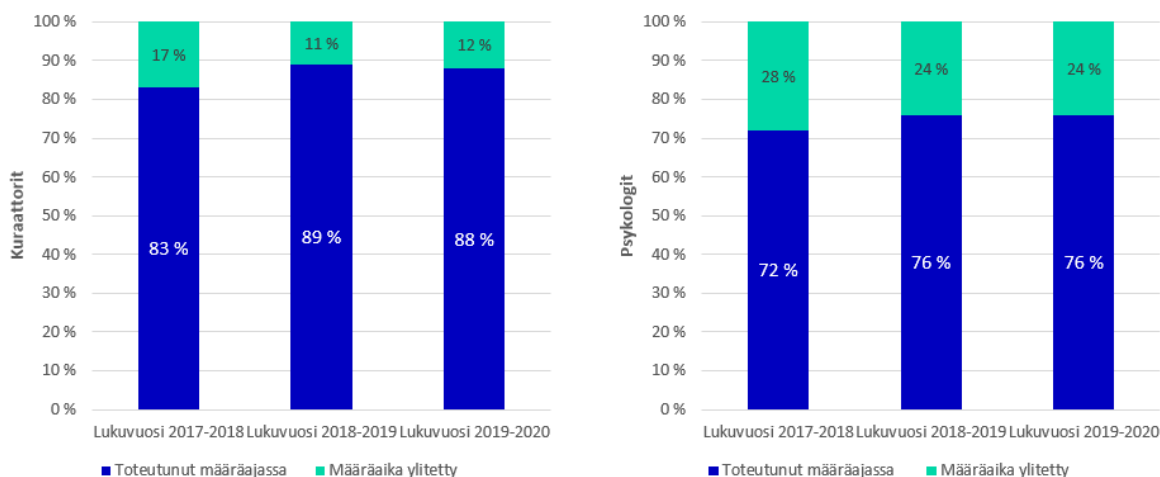
Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.3.2 Oppilashuoltopalveluiden saatavuudessa esiintyy viiveitä

Lain velvoittamat ensimmäiset kuraattori- ja psykologitapaamiset eivät toteudu määräajassa

Helsingissä lain mukaiset oppilashuollon kuraattorien ja psykologien tapaamiset toteutuvat pääosin määräajassa. Ensimmäisen tapaamisen pitää lain mukaan toteutua seitsemän päivän sisällä ja kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana päivänä. Haasteita kuitenkin aiheuttaa se, että psykologien kalentereihin ei ole aina varattavissa aikoja lain velvoittamille kiireellisille tapaamisille. Oppilashuollon aluevastaavat kuitenkin korostivat, että oppilaiden akuutin hoidon tapauksissa tapaamisille pyritään järjestämään aina aikaa.⁷³

Aikataulumuutokset voivat vaatia kuraattoreilta ja psykologeilta muiden jo ennalta sovitujen tapaamisten tai tehtävien peruuttamista. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan kiireellisen käynnin siirtäminen voi samalla siirtää jo toista ennalta sovittua tapaamista. Tällöin on mahdollista, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä seitsemän päivän sääntö jää toteutumatta jostakin toisesta tapauksesta. Kuvio 1 havainnollistaa kuraattorien ja psykologien ensimmäisten tapaamisten kiireelliset ja seitsemän päivän sisällä toteutumattomat ja toteutuneet käynnit määräajassa Helsingin kaupungin peruskouluissa.⁷⁴

Kuvio 1. Kuraattori- ja psykologikäyntien toteutuminen Helsingin kaupungin peruskouluissa oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaisesti⁷⁵

Kuvio 1 havaitaan, että lain velvoittamat kuraattoreiden tapaamiset ovat toteutuneet hieman psykologeja paremmin. Lukukausien välisestä vertailusta huomataan, että kuraattoreiden palveluiden määräaikaylitykset ovat vähentyneet lukukaudesta 2017–2018 noin viisi prosenttiyksikköä verrattuna lukukauteen 2019–2020. Psykologien osalta kiireellisten tapauksien toteutuminen määräajassa on pysynyt vertailuvuosien

⁷³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013; Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020; Käsikirja oppilashuollosta. Helsingin kaupungin perusopetuksen oppilashuollon esittely. Laddattu kasvatukseen ja koulutuksen toimialan Helmi-sivuilta 10.2.2021.

⁷⁴ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁷⁵ Oppilas- ja opiskeluhuoltolain kuraattoreiden ja psykologien kiireellisten tapauksien toteutuminen. Määräaikoja koskevat tiedot saatu oppilashuollon aluevastaavilta 13.11.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

aikana samalla tasolla. Lukukaudella 2019–2020 psykologien tapaamisista jäi toteutumatta lain velvoittamassa määräajassa noin joka neljäs tapaaminen.

Oppilashuollon asiakastapaamisten määräaikojen toteutumista seurataan Aura-asiakastietojärjestelmän avulla. Järjestelmä mahdollistaa useamman asian kirjaamisen mutta järjestelmään kirjataan lakiin perustavat asiat, koska toiminnassa pyritään mahdollisimman hyvän asiakastyön toteuttamiseen. Kaikista kuraattorien ja psykologien asiakaskäynneistä tehdään erillinen merkintä järjestelmään. Järjestelmän avulla seurataan, toteutuvatko ensimmäiset käynnit oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämässä määräajassa vai ei.⁷⁶

Oppilashuollon aluevastaavien mukaan oppilashuollon henkilökuntaa on ohjeistettu kirjaamaan Aura-asiakastietojärjestelmään aina oikea toteutuma, vaikka lain velvoittamaan määräaikaa ei olisi saavutettu. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan määräaikoihin pääsemättömyys ei ole ollut lähtökohtaisesti oppilashuoltohenkilöstä johtuvaa. Toisinaan tämä johtuu vähäisistä henkilöstöresursseista tai tehtävien yhteensovittamisen haasteista.⁷⁷

Psykologien vakanssien täyttäminen on ollut haasteellista

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain keskeisenä tarkoituksena on oppilaiden tarvitsemien palveluiden saatavuuden ja laadun turvaaminen. Vuonna 2018 kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arvioinnissa selvitettiin, kuinka uudistetun lain käyttöönotto on tehostanut oppilas- ja opiskeluhuoltoa. Arvioinnin tulosten mukaan kehitettävää oli muuan muassa yhteisöllisen oppilas- ja opiskeluhuollon vahvistamisessa ja opiskeluhuoltopalveluiden saatavuudessa. Tuloksissa nostettiin esille myös oppilashuoltoon liittyvät henkilöstöressurssiongelmia.⁷⁸

Helsingissä psykologien vakanssien täyttäminen on ollut paikoin haasteellista. Oppilashuollon aluevastaavien haastattelun mukaan hakijoita oli vuonna 2020 vähemmän kuin edellisinä vuosina. Haastattelun perusteella vakinaisiin työsuhteisiin ei ole ollut yhtä paljon hakijoita kuin aikaisemmin. Kuraattoreiden ja psykologien vakansseja ei ole ollut kuitenkaan pitkäaikaisesti täyttämättä. Tilanteet ja hakijamäärät voivat vaihdella muun muassa yleisen taloudellisen tilanteen ja suhdanteiden mukaan.

Koronapandemia lisäsi erityisesti psykologipalveluiden kysyntää

Koronapandemian aikana kuraattori- ja psykologipalveluiden antamisessa on esiintynyt haasteita. Oppilashuollon työmäärä on ollut poikkeuksellisen suuri ja palvelut ovat olleet osittain riittämättömiä kasvaneeseen kysyntään nähden. Oppilashuollon aluevastaavien haastattelun mukaan koronapandemiatilanne on tuonut niin sanotun odottamattoman muuttujan tehtävien toteuttamiseen ja palveluiden turvaamiseen.⁷⁹

Koronapandemia on lisännyt oppilaiden yhteydenottomääriä oppilashuoltoon ja työ on keskittynyt koronapandemian aikana yksilötyöhön. Suuri osa yhteydenotoista on

⁷⁶ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁷⁷ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁷⁸ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) 2018 Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa.

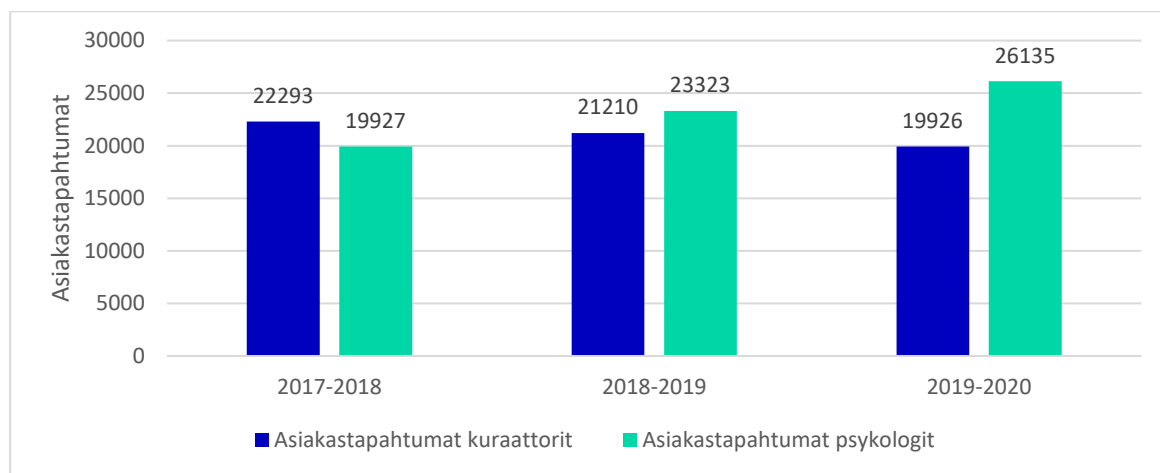
⁷⁹ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

käyntiluonteisia eli huoltajien neuvontaa ja ohjaamista tai oppilaan tukea. Oppilashuollon asiakastapahtumat pitävät sisällään muun muassa tilanteiden kartoittamisen, neuvottelut, puhelut, sähköisen viestinnän ja konsultaatiot. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan puhelinyhteydenotot ovat kasvaneet noin 20–30 prosenttia vuoden 2019 syksyyn verrattuna.⁸⁰

Asiakkaiden yhteydenottojen tarkastelussa on syytä ottaa huomioon myös se, että vaikka yhteydenotot oppilashuoltoon ovat kasvaneet, niin toteutuneiden asiakastapahtumien lisääntymisestä ei ole vielä tässä vaiheessa varmuutta. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan elo- ja syyskuussa yhteydenottoja oli kuitenkin poikkeuksellisen paljon verrattuna aikaisempiin vuosiin. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan eräänä syynä yhteydenottojen kasvuun on todennäköisesti keväällä 2020 toteutettu oppilaiden etäopetusjakso ja sen pitkittyminen syksyllä 2020. Kuvio 2 esittää asiakkaiden yhteydenottojen määrän kehittymisen lukukausien 2017–2020 välillä.⁸¹

Kuvio 2. Kuraattorien ja psykologien asiakkaiden yhteydenottojen kehittyminen vuosina 2017–2020.⁸²

Kuraattorien asiakkaiden yhteydenottojen määrä on laskenut tarkasteluajanjaksolla. Lukukaudella 2017–2018 asiakastapahtumia oli yhteensä noin 22 300 kappaletta, kun taas lukukaudella 2019–2020 asiakastapahtuma oli yhteensä noin 19 900 kappaletta. Psykologien asiakkaiden yhteydenottojen määrät ovat olleet vastaavasti kasvussa tarkasteluajanjakson aikana. Lukukaudella 2017–2018 asiakastapahtumia oli yhteensä noin 19 900 kappaletta, kun taas lukukaudella 2019–2020 asiakastapahtumia oli yhteensä noin 26 100 kappaletta.

Oppilaiden lähikäynnit ovat lisääntyneet koronapandemian aikana. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan kuraattorit ja psykologit ovat olleet normaalisti tavoitettavissa koululle etäopetusjakson aikana, jos oppilas on halunnut palvelun lähikontaktina. Palveluita on ollut mahdollista saada koronapandemian aikana myös etäpalveluna.⁸³

⁸⁰ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020; Oppilashuollon aluevastaavien vastaus sähköpostitiedusteluun 13.11.2020.

⁸¹ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁸² Kuraattoreiden ja psykologien asiakastapahtumien kehittyminen lukukausien 2017–2020 aikana. Asiakastapahtumia koskevat tiedot saatu oppilashuollon aluevastaavilta 13.11.2020.

⁸³ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuraattorit ja psykologit työskentelevät usein monessa toimipisteessä

Kuraattoreista ja psykologeista suurin osa toimii useammassa kuin yhdessä toimipisteessä, koska kaupungin isoilla kouluilla on useita toimipisteitä eri rakennuksissa. Oppilashuollon toimipisteiden välillä voi olla usean kilometrin välimatka.⁸⁴

Helsingissä on myös erityiskouluja, joissa on vain muutama oppilas. Hyvinkäällä sijaitseva Lemmilän koulu on yksi esimerkki maantieteellisesti kaukana sijaitsevasta peruskoulusta. Jos välimatka toimipisteiden välillä on pitkä, niin kesellä päivää tapahtuvaa liikkumista vältetään, ettei siirtymisiin kulu ylimääräistä aikaa. Tällöin toimihenkilö työskentelee yhden kokonaisen päivän yhdessä toimipisteessä. Mikäli oppilashuoltolain mukaisia kiireellisiä tapauksia tulee työpäivän aikana, niin koulua joudutaan vaihtamaan kesken työpäivän avunsaajan toimipisteeseen.⁸⁵

Toimipisteiden väliseen etäisyyteen pyritään kiinnittämään huomiota oppilashuolto-toiminnan suunnittelussa. Oppilashuollon aluevastaavat ovat laatineet palveluverkokartan, jonka avulla pyritään huomioimaan toimipisteiden välinen etäisyys. Pääsääntöisesti kuraattorien ja psykologien koulut ovat olleet melko lähellä toisiaan. Tavoitteena on, että useamman toimipisteen koulut olisivat kävelymatkan päässä toisistaan. Vaikka tämä ei ihan kaikissa tapauksissa toteudukaan, oppilashuollon aluevastaavien mukaan tilanne on kuitenkin hyvä.⁸⁶

Kuraattori- ja psykologipalveluiden tarve kasvanut

Kansallisessa kouluterveyskyselyssä selvitettiin kuraattori- ja psykologipalveluiden saatavuutta peruskouluissa vuosina 2017 ja 2019. Kouluterveyskyselyssä oli kysytty 4.–5. -luokkalaisilta ja 8.–9. -luokkalaisilta, kuinka moni oppilaista on käyttänyt kuraattori- tai psykologipalveluita lukukauden aikana Helsingissä. Seuraava Kuvio 3 havainnollistaa Helsingin kaupungin peruskoulujen ja koko maan tilannetta kuraattori- ja psykologipalveluissa.

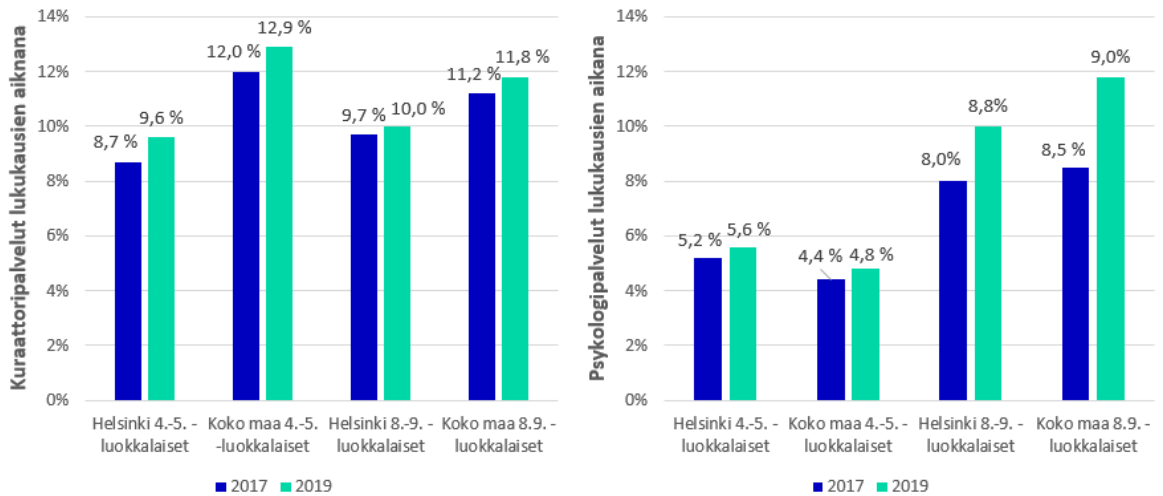
⁸⁴ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁸⁵ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁸⁶ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 3. Kouluterveyskyselyn tulokset kuraattori- ja psykologipalveluiden käytöstä vuosilta 2017 ja 2019⁸⁷

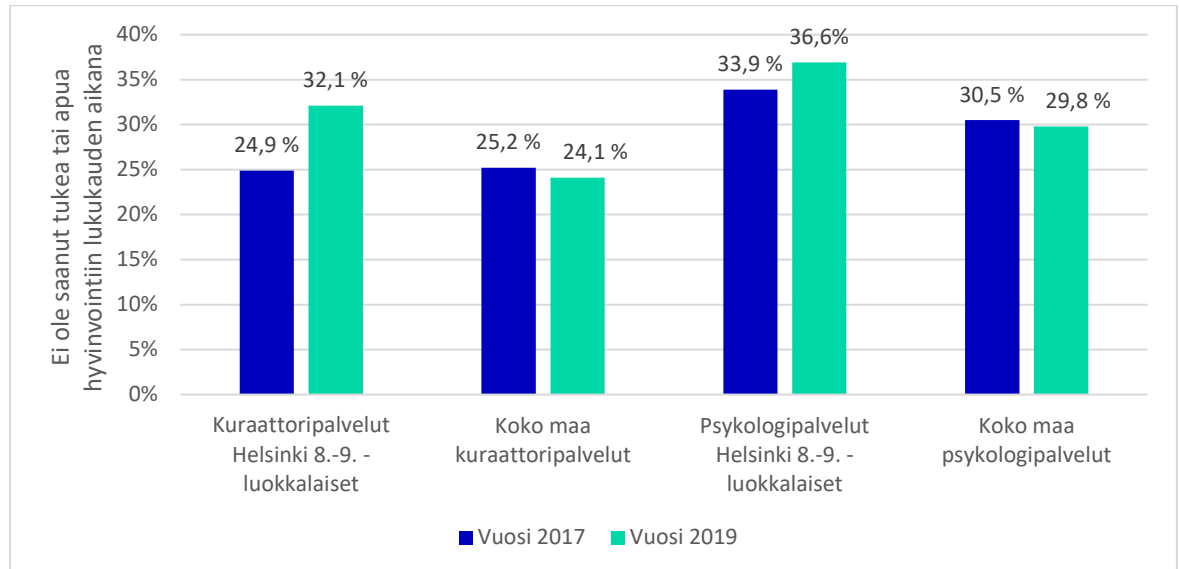
Kuvio 3 havaitaan, että Helsingin kaupungin oppilashuollon psykologipalveluita käytetään suhteellisesti vähemmän kuin kuraattoripalveluita molemmilla luokka-asteilla. Helsingin kaupungin tulokset ovat hyvin pitkälti linjassa koko maan tuloksien kanssa. Helsingin keskiarvot ovat koko maan keskiarvoa alhaisemmat 8.-9. luokkalaisten

⁸⁷ THL. Kouluterveyskysely 2017 ja 2019. Kouluterveyskyselyn 4.-5 luokkalaisten kuraattoripalveluihin oli vastannut vuonna 2017 yhteensä 6 914 oppilasta ja vuonna 2019 yhteensä 8 207 oppilasta. Psykologipalveluihin oli vuonna 2017 vastannut 4.-5. luokkalaista yhteensä 6 927 oppilasta ja vuonna 2019 yhteensä 8 041 oppilasta.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

psykologipalveluissa. Seuraava Kuvio 4 havainnollistaa, kuinka moni ei ole päässyt eikä ole saanut tukea tai apua kuraattori- ja psykologipalveluista.

Kuvio 4. Kouluterveyskyselyn tulokset oppilaista, jotka eivät ole saaneet tukea tai apua hyvinvointiin⁸⁸

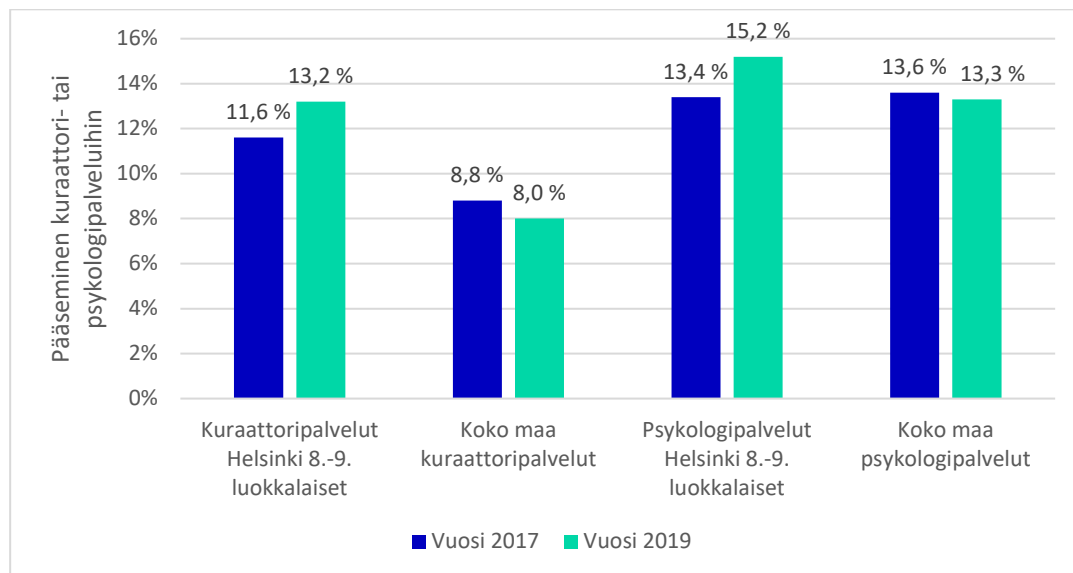
Kuraattoripalvelun saatavuus ei toteutunut hyvin Helsingin kouluissa. Noin 25 prosenttia oppilaista ei ole saanut tukea tai apua vuonna 2017. Tilanne on heikentynyt, sillä vuonna 2019 luku oli 32 prosenttia. Erityisesti vuonna 2019 Helsingin kaupungin kuraattoripalvelujen saatavuus oli selvästi huonompi kuin koko maassa. Tulokset ovat samankaltaiset psykologipalveluissa. Helsingin kaupungin psykologipalveluiden avun ja tuen tarpeen tarkastelusta selviää, että niin vuoden 2017 kuin myös vuoden

⁸⁸ THL. Kouluterveyskysely 2017 ja 2019. Kouluterveyskyselyn kuraattoripalveluihin oli vastannut vuonna 2017 yhteensä 433 oppilasta ja vuonna 2019 yhteensä 632 oppilasta. Psykologipalveluihin oli vuonna 2017 vastannut yhteensä 466 oppilasta ja vuonna 2018 yhteensä 674 oppilasta.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2019 tulokset ovat olleet heikommät kuin koko maan tulokset. Seuraava Kuvio 5 havainnollistaa kuraattori- ja psykologipalveluihin pääsyn Helsingissä.

Kuvio 5. Kouluterveyskyselyn tulokset: Pääseminen kuraattori- ja psykologipalveluihin Helsingissä ja koko maassa.⁸⁹

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan vuonna 2017 Helsingin kaupungin peruskoulujen oppilaista noin 12 prosenttia oppilaista ja vuonna 2019 noin 13 prosenttia oppilaista ei ollut päässyt kuraattorin palvelun piiriin. Helsingin kaupungin molempien vuosien tulokset ovat yli koko maan keskiarvon. Psykologin vastaanotolle ei ollut päässyt noin 13 prosenttia vuonna 2017 ja noin 15 prosenttia oppilaista vuonna 2019.

2.3.3 Toiminnassa on siirrytty kohti yhteisöllistä oppilashuoltoa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena oli, että kuraattoreiden ja psykologien toiminta siirtyisi kohti yhteisöllistä oppilashuoltoa. Helsingissä kuraattorien ja psykologien toteuttama oppilashuoltotyö voidaan nykyään jakaa kolmeen eri osa-alueeseen. Oppilashuollon työtehtävät pitävät sisällään yksilökohtaisen-, yhteisöllisen- ja pedagogisen työn. Kaupungin ohjeiden mukaan tavoitteena oli, että työ jakaantuisi tasapuolisesti edellä mainittujen osa-alueiden kesken. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan kuraattorien ja psykologien tulisi käyttää kolmasosa työajasta yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön. Tavoitteen toteutumisessa on otettava huomioon koulukohtaisesti esimerkiksi toimintaympäristö, koska joissakin kouluissa yksilökohtainen työ voi viedä enemmän aikaa.⁹⁰

Kuraattorien ja psykologien yhteisöllisen opiskeluhoollon työtehtävät määräytyvät Helsingin kaupungin peruskoulujen oppilas- ja opiskelijahuollon ajankohtaisien teemojen perusteella. Peruskoulut määrittelevät näitä teemoja omissa koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa. Yhteisiä kaupunkitasoisia suunnitelmia tai ohjeita ei ole

⁸⁹ THL. Kouluterveyskysely 2017 ja 2019. Kouluterveyskyselyn kuraattoripalveluihin oli vastannut vuonna 2017 yhteensä 292 oppilasta ja vuonna 2019 yhteensä 470 oppilasta. Psykologipalveluihin oli vuonna 2017 vastannut yhteensä 247 oppilasta ja vuonna 2018 yhteensä 422 oppilasta.

⁹⁰ Käsikirja oppilashuollosta, Helsingin kaupungin perusopetuksen oppilashuollon esittely. Saatu helmi-intranet 17.2.2021; Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 11.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

erikseen annettu toiminnan toteuttamisesta. Psykologien ja kuraattorien vuoden 2020 toimenpidesuunnitelmassa on mainittu eri teemat, joita käsitellään yhteisöllisen oppilashuollon tehtävien yhteydessä. Teemoina on ollut:⁹¹

- Turvallisuus
- Aggressiivisuus
- Yksinäisyys
- Tunne-elämä
- Poissaolot
- Osallisuuden tukeminen
- Kodin ja koulun yhteistyö
- Verkostotyö
- Sosiaalinen media
- Interkulttuurisuus/rikastuva monimuotoisuus
- Oppimisen tuen kehittäminen moniammatillisena yhteistyönä
- Rakentava yhteisöllisyys⁹²

Peruskoulujen yhteisöllisen oppilashuollon suunnitelmat perustuvat koulujen omiin tarpeisiin. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan koko perusopetuksen tasolla oppilashuollon työtehtävien jakautumista kolmen osa-alueen kesken on vaikea arvioida täsmällisesti. Kuraattorien ja psykologien työtehtävien jakautumiseen vaikuttaa myös koulujen omat rakenteet ja mitä oppilashuollon tehtäviä kussakin koulussa milläkin hetkellä eniten tarvitaan.⁹³

Oppilashuollon aluevastaavien mukaan yhteisöllisen oppilashuollon toimenpiteitä ei ole aikaisemmin aina huomioitu koulujen omissa toimintasuunnitelmassa. Nykyisin kouluissa otetaan paremmin huomioon yhteisöllisen oppilashuollon tehtävät ja työ näkyy aiempaa enemmän myös kouluarjessa. Muutama vuosi sitten koulutyö perustui lähinnä opettajien näkemyksiin mutta viime vuosina myös oppilaat ovat pystyneet vaikuttamaan koulun suunnitelmiin. Oppilailta saadaan tietoa kyselyiden avulla, ja kyselyt ovat parantaneet samalla seuranta. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan yhteisöllisessä oppilashuollossa riittää kuitenkin vielä myös kehittämistä ja yhtenäistämistä.⁹⁴

Koulujen ohjeet voivat olla erilaisia esimerkiksi siinä, miten poissaoloihin puututaan. Koulujen toimintarakenteet ovat erilaisia ja pitävät sisällään erilaisia käytäntöjä. Kouluissa eniten aikaa vievät työrauhaongelmat ja kiusaamiseen liittyvät tehtävät. Lisäksi aikaa vieviä tehtäviä ovat hyvinvoinnin mittarit ja niiden seuranta. Koulut toteuttavat erilaisia toimintaa arvioivia ja kehittäviä kyselyitä myös koulukohtaisesti, joten tarpeet ja käytänteet vaihtelevat kouluittain.⁹⁵

Koronapandemialla on vaikutusta yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen

Oppilashuollon aluevastaavien mukaan Teams-viestintäsovelluksen käyttöä on mietitty yhteisöllisen oppilashuollon tehtävien toteuttamisessa. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan muun muassa verkostotyötä, opettajatapaamisia sekä yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoontumisia ja pedagogisten asiakirjojen läpikäyntiä on jo

⁹¹ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020; Toimintasuunnitelma 2020, saatu oppilashuollon aluevastaavalta sähköpostitiedustelussa 18.9.2020.

⁹² Toimintasuunnitelma 2020, saatu oppilashuollon aluevastaavalta sähköpostitiedustelussa 18.9.2020.

⁹³ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013; Toimintasuunnitelma 2020, saatu oppilashuollon aluevastaavalta sähköpostitiedustelussa 18.9.2020.

⁹⁴ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁹⁵ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tehty Teams-viestintäsovelluksessa. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan sähköisiä työkaluja on otettu enemmän käyttöön työskentelyssä koronapandemian aikana. Sähköisen työkalujen käyttö on painottunut oppilashuoltotyössä muuhun kuin asiakastyöhön.⁹⁶

Teams-viestintäsovellusta on hyödynnetty erityisesti silloin, kun työntekijä on joutunut tekemään paljon etätöitä esimerkiksi flunssan takia. Oppilashuollon aluevastaavien mukaan tehtävien toteuttamisessa voisi tulevaisuudessa hyödyntää enemmän etätövälineitä muun muassa niissä tapauksissa, kun toimintaa toteutetaan useammassa toimipisteessä.⁹⁷

2.4 Kiusaamisen vastaisen ohjelman toteuttaminen on käynnistynyt peruskouluissa

Helsingin kaupungin vuoden 2017–2021 kaupunkistrategian mukaan Helsingin kouluille laaditaan kunnianhimoisen kiusaamisen vastainen ohjelma (KVO13). Kunnianhimoisen ohjelman tavoitteena oli saada kaikki toimimaan systemaattisesti kiusaamista vastaan. Lisäksi ohjelman avulla tavoitellaan, että kiusaaminen pystytään tunnistamaan sekä opettamaan lapsia ja nuoria reagoimaan kiusaamiseen oikealla tavalla. Tavoitteena on, että kiusaamisen vastaisesta ohjelmasta tulee koko kaupungin yhtenäinen asia. Kiusaamisen vastaisella ohjelmalla tavoitellaan pitkäjänteistä toimintatavan muutosta. Ohjelma on suunnattu erityisesti nuorille, huoltajille ja koulujen henkilökunnalle.⁹⁸

2.4.1 Kiusaamisen vastainen ohjelma sisältää 13 toimenpidettä

Kiusaamisen vastaisen ohjelman tarkoituksena ei ole pelkästään kertoa, että kiusaaminen on väärin, vaan ohjelman toimintamallit tarjoavat myös konkreettisia keinoja kiusaamisen vastustamiseen. Ohjelman tarkoituksena on herättää ja pysäyttää ihmisiä toimimaan. Helsingin kaupungin peruskoulujen tuli ottaa kiusaamisen vastainen ohjelma huomioon koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa. Lukukaudesta 2020-2021 alkaen ohjelman toimenpiteistä neljä oli peruskouluja velvoittavia.⁹⁹

Oppilashuollon päällikön mukaan ohjelman kunnianhimoisuus tarkoittaa sitä, että asiat tehdään systemaattisesti kaikkien koulujen ja toimijoiden kanssa yhdessä. Aikaisemmat kiusaamisen vastaiset ohjelmat eivät ole sitoneet kaikkia toimijoita yhteen toivotulla tavalla. Oppilashuollon päällikön mukaan aikaisemmin toimenpiteiden toteuttamisessa saattoi olla eroavaisuuksia muuan muassa koulukohtaisesti, joihin nyt pyritään saamaan yhtenäisyyttä. Kunnianhimoisen ohjelman tavoitteena oli saada koko kouluhenkilökunta ja sidosryhmät toimimaan yhdessä niin, että kiusaamistapauksia ei esiintyisi.¹⁰⁰

⁹⁶ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁹⁷ Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa haastattelu 27.10.2020.

⁹⁸ <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kiusaamisen-vastainen-ohjelma/>. Luettu 5.6.2020; Kaupunkistrategia 2017-2021; Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.12.2020 § 300.

⁹⁹ Kiusaamisen vastainen ohjelma, Ohjelman konseptikuvaus ja auki kirjoitus. Saatu Helmi-intranet 5.6.2020; <https://jelpii.fi/ajankohtaista/>. Luettu 14.7.2020; Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020; Oppilashuollon päällikön haastattelu 2.3.2021.

¹⁰⁰ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020; Oppilashuollon päällikön haastattelu 2.3.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kiusaamisen vastaisen ohjelman luomiseen ovat osallistuneet esiopetus, perusaste ja toinen aste. Ohjelman suunnittelijoina ovat toimineet oppilashuollosta vastaavat toimihenkilöt, rehtorit, opettajat sekä oppilaat ja toimialat kaupunkiympäristön toimialaa lukuun ottamatta. Lisäksi ohjelman luomiseen ovat osallistuneet kolmannen sektorin toimijat sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimialajohto.¹⁰¹

Oppilashuollon päällikön mukaan oli erittäin tärkeää, että myös oppilaat pystyivät suunnitteluvaiheessa kommentoimaan ohjelman sisältöä. Hänen mukaan siihen on lisätty monia tarkennuksia oppilaiden kommenttien mukaisesti. Oppilashuollon päällikön mukaan aikaisemmissa ohjelmissa kaikkia toimijoita ei ole onnistuttu sitouttamaan ja toimimaan samalla tavalla kuin nyt on onnistuttu.¹⁰²

Kiusaamisen vastaisen ohjelman avajaistilaisuus järjestettiin Jätkäsaaren peruskoulussa lokakuussa vuonna 2019. Ohjelman avajaistilaisuudessa käytiin paneelikeskustelu kiusaamisesta. Ohjelma käynnistyi syksyllä 2020, jolloin ulkopuolinen viestiminen ohjelmasta aloitettiin. Syksyllä 2020 pidettiin myös Kiusaamisen vastainen ohjelma KVO13-seminaari, joka toimi ohjelman esittely- ja markkinointitilaisuutena.¹⁰³

Oppilashuollon päällikön mukaan tarkoituksena oli tuottaa tietoa kiusaamisen vastaisesta ohjelmasta koko kaupungille jo aikaisemmin mutta se ei onnistunut suunnitellusti. Ohjelman viralliset nettisivut julkaistiin vuonna 2020 mutta sivujen sisältö oli arvioinnin aloittamisen aikaan vielä hyvin niukka.¹⁰⁴

Kiusaamisen vastainen ohjelma sisältää 13 toimenpidettä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, puuttumiseen ja jälkihoitoon. Ohjelman toimenpiteiden toteuttamistavat voivat vaihdella muun muassa ikäryhmä- ja koulukohtaisesti. Tavoitteena on, että ohjelman toimenpiteitä sovelletaan tulevaisuudessa kaikissa Helsingin kaupungin peruskouluissa. Toimenpiteet eivät välttämättä toteudu kaikkialla samanlaisena ja samanaikaisesti. Kiusaamisen vastaisen ohjelman toteuttaminen on parhaillaan käynnissä mutta toteuttamisen taso kuitenkin vaihtelee koulukohtaisesti toimenpiteiden suuren määrän takia.¹⁰⁵

Oppilashuollon päällikön mukaan suurinta osaa hankkeiden toimenpiteistä toteutettiin syksyllä 2020 ja ne ovat olleet kouluille valmiita ottaa käyttöön. Seuraava taulukko 3 havainnollistaa kiusaamisen vastaisen ohjelman toimenpiteet, soveltamisohjeet ja esimerkin toimintatavasta peruskouluissa. Taulukon mukaisista toimenpiteistä neljä oli velvoittavia. Tavoitteena oli, että kaikki koulut toteuttavat vuonna 2020 näitä edellä mainittuja velvoittavia toimenpiteitä. Muita toimenpiteitä koulut toteuttavat resursiensä ja valintansa mukaisesti.¹⁰⁶

¹⁰¹ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

¹⁰² Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

¹⁰³ <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kiusaamisen-vastainen-ohjelma/>, Luettu 5.6.2020.

¹⁰⁴ Oppilashuollon päällikön haastattelu 28.10.2020.

¹⁰⁵ <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kiusaamisen-vastainen-ohjelma/>, Luettu 5.6.2020;

KVO13 seminaari 9.12.2020; Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

¹⁰⁶ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 3. Kiusaamisen vastaisen ohjelman toteuttaminen¹⁰⁷

Toimenpiteet	Soveltamisohje	Esimerkki toimintatavasta perusopetuksessa
1. Hyvinvoinnin mittarit	Seurantamenetelmien luominen oppilaiden ja opiskelijoiden arjen ja jaksamisen seurantaan	Perusopetuksessa hyödynnetään kouluterveyskyselyn ja hyvinvointiprofiilin tuloksia.
2. Sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittävä ohjelma (velvoittava)	Työkalupakki sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten.	Kaupungin peruskoulujen on nimettävä menetelmät, joita he käyttävät sosiaalisten/tunnetaitojen kehittämiseen
3. Ryhmien, luokkien ja yhteisöjen yhdessä sovitut säännöt (velvoittava)	Sääntöjen luominen ennaltaehkäisemään kiusaamiseen liittyviä tilanteita	Luokat kuvaavat toimintasuunnitelmissaan, miten luokkien yhteiset kiusaamisen vastaiset säännöt laaditaan
4. Jatkuva ryhmäytymisen ja sosiaalisen kiinnittymisen edistäminen (velvoittava)	Huolehditaan uusien opiskelijoiden verkostoitumisesta	Koulujen täytyy kirjata toimintasuunnitelmaan se, miten he hoitavat niin sanotun jatkuvan ryhmäytymisen
5. Opiskeluhuollon edustajat tapaavat pienryhmissä 7. luokkien ja toiseen asteen aloittavat oppilaat	Pienryhmäkeskustelut luokkalaisille.	Kaikki kuraattorit ja psykologit ovat käyneet koulutuksen restoratiivisesta työotteesta.
6. Sähköiset palautekanavat (kesken)	Sähköisen palautekanavan luominen kiusaamista kertomiseksi.	Luodaan erillinen palautelomake, jonka avulla oppilas tai hänen huoltajansa voi ilmoittaa koetusta kiusaamisesta, häirinnästä tai syrjinnästä.
7. Kiusaamisen selvittämisen kirjaaminen	Wilmaan paikka kirjata kiusaamiseen liittyvät tapaukset.	Wilma-järjestelmään on luotu muistio-välilehti, johon kirjaetaan kiusaamistilanteen tapahtumat, asianosaiset ja jatkotoimenpiteet.
8. Kiusaamisen vastaisten toimien vastuhenkilöt	Vastuuhenkilöt kiusaamiseen puuttumisen tilanteisiin.	Toimii pilottina eräissä peruskouluissa

¹⁰⁷ Taulukon tiedot on koostettu arviointia varten seuraavista lähteistä: Kiusaamisen vastainen ohjelma KVO13 toimenpiteiden seuranta, kasvatus- ja koulutuslautakunta 10.11.2020. Saatu oppilashuollon päälliköltä tiedustelupyynnön yhteydessä 15.1.2021; <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kiusaamisen-vastainen-ohjelma/toimenpiteet>. Luettu 3.2.2021; Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15/2020, § 300. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle Johanna Laisaren valtuustoaloitteesta koulussa tapahtuvan kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisystä.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Toimenpiteet	Soveltamisohje	Esimerkki toimintatavasta perusopetuksessa
9. Restoratiivisten lähestymistapojen käyttö	Ihmissuhteita korjaavien menetelmien systemaattinen käyttöönotto ja oppilashuoltohenkilöstön koulutukset	Oppilashuollon kuraattorit ja psykologit ovat saaneet koulutuksen menetelmän käyttöön
10. Nimikkoaikuinen paljon kiusatuksi tulleelle (velvoittava)	Nimikkoaikuisen nimeäminen paljon kiusatuille	Perusopetuksessa jokaisen koulun on nimettävä toimintasuunnitelmaan, kuinka heillä järjestetään nimikkoaikuinen kiusaamistilanteisiin
11. Kiusaaminen on rikos. K-O toiminta kaikki koulut kattavaksi	Ulkopuolisen tahon mukaan ottaminen kiusaamistilanteisiin	Aseman lapset ry:n kanssa yhteistyössä K-0 toimenpiteitä.
12. Tukioppilastoiminnan kehittäminen	Tukioppilas- ja tutor- opiskelijoiden toiminnan kehittäminen	Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjestänyt koulutuksia tukioppilastoimintaan.
13. Vertaistukitoiminta	Vertaistukitoiminnan perustaminen	Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Aseman lapset ry:n pilotti vertaistukiryhmätoiminnasta paljon kiusatuille oppilaille ja heidän huoltajilleen.

Taulukosta 3 havaitaan, että lähes kaikkia toimenpiteitä oli alettu toteuttamaan josakin kaupungin peruskoulussa. Oppilashuollon päällikön mukaan ainoa keskeneräinen toimenpide on numero kuusi sähköiset palautekanavat, joka on viimeistelyvaiheessa. Toimenpiteen tavoitteena on luoda mahdollisuus kiusaamistapauksien ilmoittamisesta myös nimettömänä sähköisesti. Eräänä vaihtoehtona oli luoda Wilma-järjestelmään lomake, joka mahdollistaisi, että huoltajat tai oppijat voivat itse ilmoittaa kiusaamisesta, häirinnästä ja syrjinnästä.¹⁰⁸

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on antanut erillisen lausunnon kiusaamisen vastaisen ohjelman etenemisestä kaupungin hallitukselle. Lausunnossa mainittiin, että kaikki kiusaamisen vastaisen ohjelman toimenpiteet ovat edenneet. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan lausunnossa ensimmäisen toimenpiteen osalta nostettiin esille, että kouluterveyskysely tehdään jatkossakin joka toinen vuosi. Tavoitteena on, että jatkossa kouluterveyskyselyn tuloksia pystyttäisiin hyödyntämään enemmän oppilaiden huoltajien kanssa.¹⁰⁹

Toimenpiteitä tuetaan koulutuksella, yhteistyöllä ja tiedottamisella

Kuraattorit ja psykologit ovat vuoden 2019–2020 aikana käyneet koulutuksen restoratiivisesta työotteesta, joka tarkoittaa ihmissuhteita korjaavien menetelmien systemaattista käyttöönottoa kouluissa ja oppilaitoksissa. Kuraattoreiden ja psykologien

¹⁰⁸ Oppilashuollon päällikön haastattelu 2.3.2021.

¹⁰⁹ Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.12.2020 § 300.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tavoitteena on tavata kaikki 1. luokan ja 7. oppijat pienryhmissä. Opettajat, jotka työskentelevät tukioppilastoiminnan parissa, ovat saaneet toimintaan liittyvän koulutuksen Mannerheimin Lastensuojeluliitolta. Lisäksi kouluissa pilotoidaan mallia, jossa kouluhenkilöstö valitsee keskuudestaan henkilön, joka on kokonaisvastuussa kiusaamisen vastaisista toimista koulussa.¹¹⁰

Aseman Lapset ry auttaa kouluja vakavissa kiusaamistapauksissa. Yhteistyö mahdollistetaan siten, että ulkopuoliset asiantuntijat tulevat tapaamaan kiusaamistilanteen osapuolia ja heidän vanhempiaan. Paljon kiusatuille oppilaille on ryhdytty kokeilemaan erillistä vertaistukiryhmää. Ryhmän vetäjinä toimivat Aseman Lapset ry:n ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton asiantuntijat.¹¹¹

Kiusaamisen vastainen ohjelma on viety tiedoksi muille toimialoille, kolmannen sektorin toimijoille ja ohjelman yhteistyökumppaneille. Helsingin Vanhemmat ry:n kanssa on aloitettu keskustelut siitä, miten ohjelma saataisiin tutuksi huoltajille.¹¹²

2.4.2 Kaikki koulut eivät vielä toteuta ohjelman neljää velvoittavaa toimenpidettä

Tässä arvioinnissa tehtiin sähköinen kysely Helsingin kaupungin suomen- ja ruotsinkielisille peruskouluille. Kyselyyn vastasi rehtori tai rehtorin valitsema muu henkilö, esimerkiksi vararehtori. Kysely toteutettiin tammikuussa 2021 ja sen aiheena oli kiusaamisen vastainen ohjelma ja kouluissa toteutettava yhteisöllinen oppilashuolto.

Kaupungin suomen- ja ruotsinkielisten peruskoulujen piti kuvailla toimintasuunnitelmissa, miten he toteuttavat kiusaamisen vastaisen ohjelman velvoittavia toimenpiteitä ja kuinka he edistävät toimenpiteitä käytännössä. Oppilashuollon päällikön mukaan keväällä 2021 tehdään seuranta, ovatko koulujen suunnitelmat toteutuneet näissä neljässä velvoittavassa toimenpiteessä. Oppilashuollon päällikön mukaan peruskoulujen täytyi laatia velvoittavista toimenpiteistä erillinen suunnitelma koulun toimintaan.¹¹³

Rehtorikyselyn mukaan peruskouluista lähes 97 prosenttia, oli huomionnut kiusaamisen vastaisen ohjelman oppilashuoltosuunnitelmassa. Vastausten mukaan kouluista noin kaksi prosenttia ei ollut vielä huomionnut kiusaamisen vastaista ohjelmaa opiskeluhuoltosuunnitelmissa ja noin prosentti ei osannut sanoa vastausta kysymykseen.¹¹⁴

Seuraava Kuvio 6 havainnollistaa peruskouluissa tällä hetkellä käynnissä olevien kiusaamisen vastaisen ohjelman toimenpiteiden toteuttamisen määrää.¹¹⁵

¹¹⁰ Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.12.2020 § 300.

¹¹¹ Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.12.2020 § 300.

¹¹² Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.12.2020 § 300.

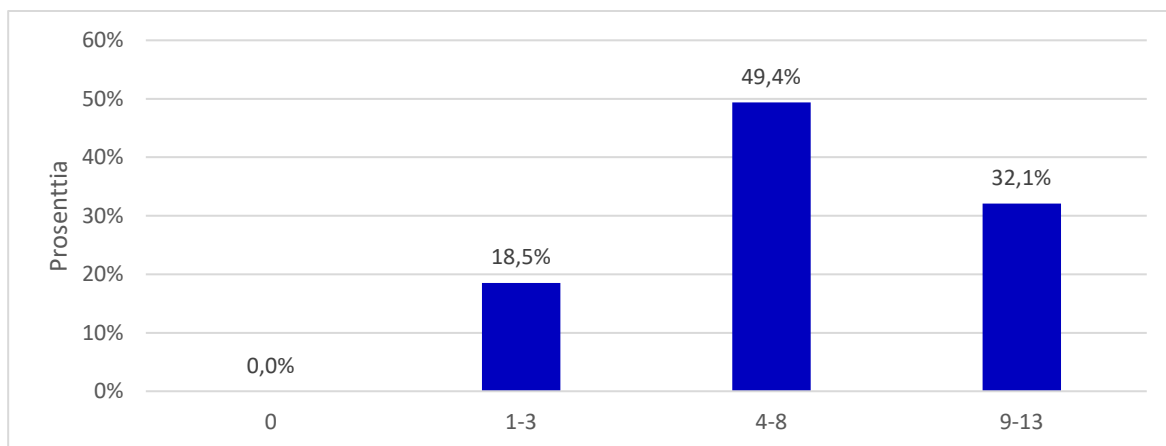
¹¹³ Kasvatus- ja koulutuslautakunta 15.12.2020 § 300; Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020; Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021. Kyselyn kysymykseen vastattiin 82 Helsingin kaupungin peruskoulusta.

¹¹⁴ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021. Kyselyn kysymykseen vastattiin 82 Helsingin kaupungin peruskoulusta.

¹¹⁵ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021. Kyselyn kysymykseen vastattiin 82 Helsingin kaupungin peruskoulusta.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 6. Kuinka montaa eri kiusaamisen vastaisen ohjelman toimenpidettä on toteutettu käytännössä koulun toiminnassa (N=81)¹¹⁶

Kuvio 6 mukaan Helsingin kaupungin peruskouluista kaikki soveltavat käytännössä jotakin kiusaamisen vastaisen ohjelman toimenpidettä. Kyselyn tuloksien mukaan noin 19 prosenttia peruskouluista ei käytännössä toteuta perusopetuksen oppilas-huollon neljää velvoittavaa toimenpidettä. Koulut ovat voineet kuitenkin kirjata näitä toimenpiteitä toimintasuunnitelmaansa. Tavoite toteutui noin 81 prosentissa kouluista. Peruskouluista noin puolet oli toteuttanut käytännössä 4–8 toimenpidettä ja noin 32 prosenttia 9–13 toimenpidettä.

Kouluissa toteutetaan samanaikaisesti monia kiusaamisen vastaisia ohjelmia

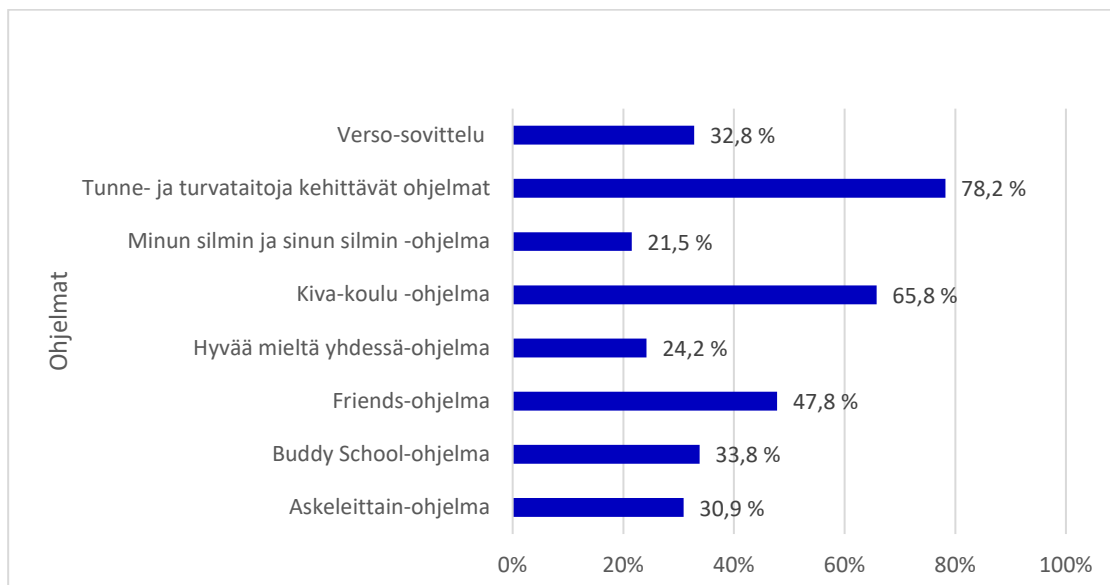
Helsingin kaupungin peruskouluissa toteutetaan KVO13-ohjelman lisäksi myös muita kiusaamisen vastaisia ja ennaltaehkäiseviä ohjelmia tai toimenpiteitä. Peruskouluista noin 90 prosenttia toteuttaa jotakin muutakin kiusaamisen vastaista ohjelmaa tai toimenpidettä. Osa muista ohjelmista kuuluu kiusaamisen vastaisen ohjelman toisen toimenpiteen sisälle. Seuraava Kuvio 7 havainnollistaa muiden ohjelmien tai toimenpiteiden toteuttamisen peruskouluissa.¹¹⁷

¹¹⁶ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021. Kyselyn kysymykseen vastattiin 81 henkilön toimesta.

¹¹⁷ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020; Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 7. Peruskouluissa toteutettavat muut kiusaamisen vastaiset toimenpiteet (N=69)¹¹⁸

Kuvio 7 mukaan suosituin menetelmä oli tunne- ja turvataitoja kehittävät ohjelmat. Ohjelmaa toteutti noin 78 prosenttia kyselyyn vastanneista peruskouluista. Toiseksi suosituin ohjelma oli Kiva-koulu, jota toteutti noin 66 prosenttia kouluista.

KiVa-koulu-ohjelma¹¹⁹ on yksi tunnetuimmista ohjelmista kiusaamisen vastaisista ohjelmista. KiVa-koulu-ohjelma on Turun Yliopistossa kehitetty kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. Kiva-koulu -ohjelma on noin kymmenen vuotta vanha ja sen tarkoituksena on ollut ennaltaehkäistä koulukiusaamista nykyisen KVO13-ohjelman tavoin. Oppilashuollon päällikön mukaan kaupungin peruskouluille suositellaan ohjelman käyttöä edelleen, vaikka parhaillaan toteutetaan myös uudempaa kiusaamisen vastaisen ohjelmaa.¹²⁰

Oppilashuollon päällikön mukaan ongelmaksi on muodostunut se, ettei ohjelman toimenpiteistä ole ollut toivottua hyötyä kouluarjessa. Oppilashuollon päällikön mukaan syynä voi olla, että ohjelmaa on käytetty suppeammin kuin sitä olisi tarkoitettu käytettävän. Kaikki opettajat eivät ole muun muassa toteuttaneet ohjelmaa, eikä kaikkia ohjelmaan kuuluvia KiVa-tunteja ole aina pidetty.¹²¹

KiVa-koulu-ohjelman toimenpiteillä kehitetään muun muassa sosiaalisia- ja tunnetaitoja, jotka kuuluvat myös uuden kiusaamisen vastaisen ohjelman toiseen toimenpiteen sisälle. KiVa-koulu -ohjelma muuttui noin neljä vuotta sitten maksulliseksi, jonka seurauksena osa kouluista lopetti ohjelman käyttämisen. Oppilashuollon päällikön mukaan maksullisuudesta huolimatta suurin osa Helsingin kouluista käyttää yhä ohjelmaa toiminnassaan.¹²²

¹¹⁸ Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely 2021. Peruskouluissa toteutettaviin muihin kiusaamisen vastaisiin toimenpiteisiin vastasi keskiarvallisesti 69 henkilöä.

¹¹⁹ <https://www.kivakoulu.fi/>. Luettu 1.3.2021.

¹²⁰ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020; <https://www.kivakoulu.fi/>. Luettu 5.2.2021.

¹²¹ Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020.

¹²² Oppilashuollon päällikön haastattelu 1.10.2020; <https://www.kivakoulu.fi/>. Luettu 5.2.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Edellä mainittujen ohjelmien lisäksi Helsingin kaupunki on ollut mukana myös sosiaalisen median ”Samalla puolella” kampanjassa, jota Helsinki toteuttaa yhdessä pääkaupunkiseudun muiden kuntien kanssa. Kunnat haluavat osoittaa kampanjalla, että he ovat yhdessä mukana lasten ja nuorten kiusaamista vastaan. Kampanja kestää lukuvuoden 2020–2021 loppuun asti. Kampanjan aikana kaupungit tuovat esille kiusaamista ennaltaehkäisevästi ja lähestyvät aihetta muun muassa viranomaisyhteistyön, nuorisotyön ja mielenterveystyön näkökulmista.¹²³

2.4.3 Kiusaaminen on yleisempää Helsingissä kuin koko maassa

Kouluterveyskyselyjen mukaan kiusaaminen on vähentynyt 2010-luvulla helsinkiläisissä perusasteen kouluissa. Sosiaalinen media välineenä on tuonut kiusaamiseen ja siihen puuttumiseen lisähaasteita. Oppilashuollon päällikön mukaan sosiaalisessa mediassa tapahtuvat kiusaamistapaukset eivät tule samaan tapaan julki kuin niin sanotut normaalit kiusaamistapaukset. Hänen mukaansa fyysisesti tapahtuvat kiusaamistapahtumat tulevat helpommin ilmi kuin sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen.¹²⁴

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn tuloksista käy ilmi, että kännykän tai internetin välityksellä kiusaamista oli kokenut noin 30 prosenttia Helsingin kaupungin perusopetuksen 8.–9. luokkalaisista. Kiusaamistapauksia oli enemmän tyttöjen keskuudessa. Tyttöjen kiusaamistapauksia oli noin viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin pojilla. Vertailua eri vuosien välillä ei voitu suorittaa, koska kouluterveyskyselyn kysymystä ei ole toistettu kysymystä vuonna 2019.¹²⁵

Oppilashuollon päällikön mukaan oppilaat tietävät suhteellisen hyvin sosiaalisen median vastuullisuuskysymykset. Sosiaalisen median käyttämisessä ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se, että lapset eivät välttämättä osaa kaikissa tapauksissa arvioida tietojen totuudenmukaisuutta.¹²⁶

Helsingin kaupungin kouluterveyskyselyä koskevista tuloksista selviää, että kiusaaminen on yleisempää alakoulussa kuin yläkoulussa. Kuvio 8 esittää, kuinka moni oppilas on kokenut kiusaamista vähintään kerran viikossa kouluterveyskyselyn mukaan vuosina 2017 ja 2019.¹²⁷

¹²³ Samalla puolella Some-kampanja: <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/samalla-puolella-helsinki-vantaa-espoo-ja-kauniainen-yhdistavat-voimansa-kouluvakivaltaa-vastaan>. Luettu 4.1.2020.

¹²⁴ Oppilashuollon päällikön haastattelu 22.12.2020.

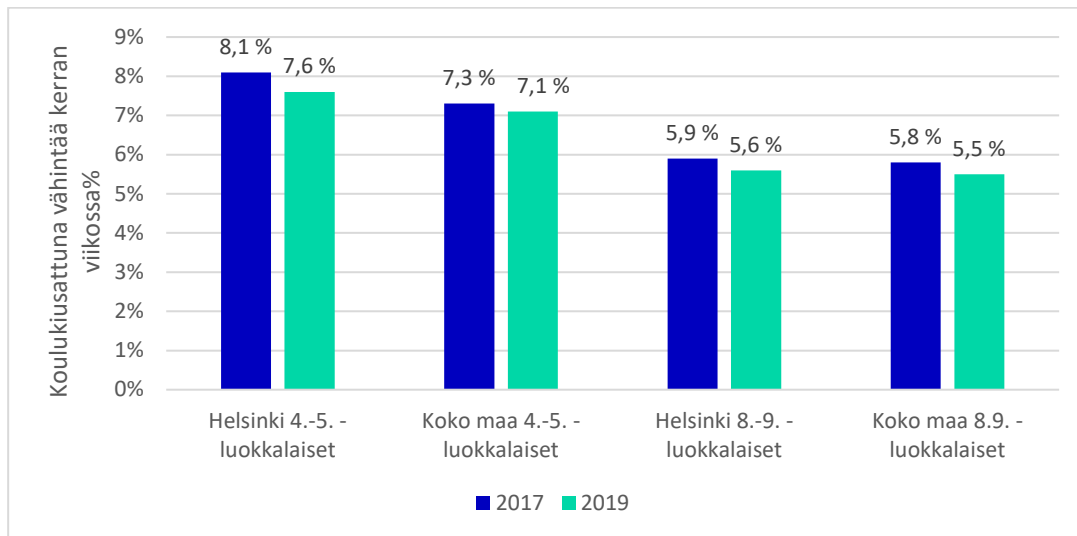
¹²⁵ THL Kouluterveyskysely tulokset 2017. Perusopetuksen 8.–9. luokkalaisista oli vastannut vuonna 2017 yhteensä 1 196 oppilasta.

¹²⁶ Oppilashuollon päällikön haastattelu 22.12.2020.

¹²⁷ <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kiusaamisen-vastainen-ohjelma/miksi/miksi>. Luettu 9.2.2021; Kouluterveyskysely 2019, katsaus Helsinkiin. Tilastoja 2019:13.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 8. Koulukiusaamista vähintään kerran viikossa kokeneet¹²⁸

Kuvio 8 havaitaan että 4.–5. luokkalaisten ja 8.–9. luokkalaisten keskuudessa kiusaamistapahtumia esiintyi enemmän Helsingissä kuin koko maassa vuosina 2017 ja 2019. Kiusaaminen oli kahden vuoden aikana vähentynyt ala- ja yläkouluissa. Helsingin kaupungin koulujen kiusaamistapaukset ovat olleet molempina kyselyvuosina kansallista keskiarvoa korkeammalla tasolla sekä ala- että yläkouluissa.

Koulukiusaamistapaukset pysyvät usein aikuisilta piilossa. Ala-asteen oppilaista vain 64 prosenttia koulukiusaamistilanteesta mukana olleista oli kertonut kiusaamisesta koulun aikuiselle. Aikuiselle kertomisen jälkeen noin 61 prosentissa tapauksista kiusaaminen oli loppunut tai vähentynyt. Toistuviin tapauksiin puuttumisella oli merkittävä rooli kiusaamisessa, koska useissa tutkimuksissa on todettu pitkäaikaisen kiusaamisen olevan merkittäviä negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin ja kehittymiseen.¹²⁹

Havainnoissa on otettava huomioon, että vuonna 2017 helsinkiläisistä 8.-9. luokkalaista noin 30 prosenttia on kokenut kiusaamista kännykän tai Internetin välityksellä. Vaikka kouluterveyskyselyn tulokset ovat parantuneet 2010-luvun aikana niin on mahdollista, että Internetin tai kännykän välityksellä tapahtuvat kiusaamistapaukset eivät tule julki.

¹²⁸ THL. Kouluterveyskysely 2019. Kouluterveyskyselyn tuloksiin vuonna 2017 oli vastannut 4.-5. luokkalaista yhteensä 7 000 oppilasta ja vuonna 2019 yhteensä 8 644 oppilasta. Perusopetuksen 8.-9. luokkalaista oli vastannut vuonna 2017 yhteensä 2 844 oppilasta ja vuonna 2019 yhteensä 4 625 oppilasta.

¹²⁹ <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/kiusaamisen-vastainen-ohjelma/miksi/miksi>. Luettu 9.2.2021; Kouluterveyskysely 2019, katsaus Helsingin tuloksiin. Tilastoja 2019:13.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

3 JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin pääkysymyksenä oli, onko Helsingin peruskoulujen yhteisöllinen oppilashuolto oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista. Yhteisöllinen oppilashuolto oli pääosin oppilashuoltolain ja muiden säännösten mukaista, mutta vanhempien osallisuus ei toteutunut oppilashuoltoryhmän kokouksissa suunnitellusti. Ennaltaehkäisevää yhteisöllistä oppilashuoltoa oli edistetty muun muassa lisäämällä ryhmäyttämistä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa seurattiin lain mukaisesti omavalvonnalla, mutta koulukohtainen hyvinvointiprofiili tulee laajentaa kaikkiin kouluihin seurannan tehostamiseksi. Kuraattori- ja psykologipalveluihin pääsy ei toteutunut oppilashuoltolain mukaisessa määrääjassa. Peruskouluille oli laadittu kaupunkistrategian mukainen kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma, mutta ohjelman velvoittavia toimenpiteitä ei toteuteta kaikissa kouluissa tavoitteen mukaisesti.

Yhteisöllisessä oppilashuollossa oli huomioitu lain mukainen ennaltaehkäisevä toiminta

Oppilashuoltolain mukaan opiskeluhuollon suunnitelmallisuutta tuli lisätä. Arvioinnin mukaan yhteisöllisen toiminnan suunnitelmallisuutta oli lisätty koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa. Kouluista 98 prosenttia oli huomionut suunnitelmassa toimenpiteet yhteisöllisen oppilashuollon edistämiseksi.

Oppilashuollon käsikirjan mukaan yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoukseen kutsutaan mukaan huoltajien edustus vähintään kerran lukukaudessa. Huoltajien osallisuus ei toteutunut tavoitellusti, koska kaikki koulut eivät olleet pyytäneet huoltajia mukaan oppilashuoltoryhmän kokouksiin. Vanhempien osallistuminen oppilashuoltoryhmän kokouksiin toteutui suunnitellusti vain noin 30 prosentissa kouluista.

Oppilashuoltolain mukainen yhteistyö toteutui hyvin opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Yhteistyötä tehtiin sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden tärkeiden sidosryhmien kanssa muun muassa laatimalla kouluikäisten lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalli. Hyvää yhteistyötä tehtiin myös Helsingin vanhempainyhdistys ry:n kanssa, joka on ollut pitkään aktiivinen ja heidän kanssaan oli pidetty säännöllisiä tapaamisia. Tosin vanhempainyhdistyksen edustus ei ollut ollut tavoitellusti läsnä oppilashuoltoryhmän kokouksissa.

Peruskouluissa toteutettiin monenlaista ennaltaehkäisevää yhteisöllistä toimintaa. Jo pitkään käytössä olevia toimenpiteitä oli ylläpidetty ja lisäksi oli kehitetty uusia toimenpiteitä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen oli löytynyt uudenlaisia menetelmiä, kuten esimerkiksi monipuolistunut ryhmätoiminta. Ryhmäyttämistä oli lisätty nivelvaiheissa ja silloin kun luokkaan tulee uusi oppilas. Nykyisin ryhmäyttämistä tehdään jatkuvasti, kun aikaisemmin sitä tehtiin yksittäisenä tapahtumana. Toinen uusi tukimuoto kouluihin oli kouluvalmentajat. Heitä on tällä hetkellä noin 20 ja he toimivat lähinnä isoissa kouluissa oppilaiden tukena.

Lakimuutoksen johdosta aiheutuvaa muutosta oli selkeimmin nähtävissä oppilashuoltoryhmän toiminnassa. Lakimuutos oli lisännyt yhteisöllisten asioiden käsittelyä oppilashuoltoryhmässä. Yksittäisten oppilaiden asiat käsitellään nykyään monialai-

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

sessä asiantuntijaryhmässä, ei oppilashuoltoryhmässä. Toimintakulttuuri oli muuttunut kunnioittamaan yksilön oikeuksia ja oli siirtynyt kohti oppilaan ja huoltajien osallistamista ja kuulemistä, vaikka tässä oli vielä parannettavaa.

Yhteisöllisen oppilashuollon seuranta tulee lisätä kouluissa

Yhteisöllistä oppilashuoltoa seurattiin lain mukaisesti omavalvonnalla. Omavalvonnan itsearviointeja tehdään joka toinen vuosi. Itsearvioinnilla toiminnasta saadaan kvantitatiivista tietoa. Viimeisin itsearviointi toteutettiin keväällä 2020. Itsearvioinnin tulokset ovat olleet hyviä. Kyselyn tulosten mukaan merkittävänä kehittämiskohteena nähtiin vanhempainyhdistysten ja oppilaiden mukanaolo oppilashuollon suunnittelussa. Yhteisöllistä oppilashuoltoa seurattiin myös laadullisesti aluepäälliköiden ja oppilashuollon aluevastaavien kouluvierailujen avulla. Vaikuttavuutta seurattiin kaupungin strategiatyön ja -seurannan osana. Yhteisöllistä oppilashuoltoa seurattiin osana valtakunnallista seuranta, esimerkiksi kouluterveyskyselyjen ja koulutuksen arviointikeskus Karvin toimesta.

Koulun hyvinvointiprofiili oli useissa kouluissa käytössä, mutta ei kaikissa. Hyvinvointiprofiili on reaaliaikainen, ja siinä on se etu, että tulokset ovat heti saatavilla. Koulut voivat verrata oman koulun tuloksia muiden koulujen ja valtakunnallisiin tuloksiin. Peruskouluista 56 prosenttia oli hyödyntänyt kouluhyvinvointiprofiili -palvelua toiminnassaan.

Koulujen hyvinvointiprofiilin tulokset ovat olleet pääosin hyviä. Arvioinnissa mukana olleet hyvinvointiprofiilin tulokset olivat parantuneet vuodesta 2018–2019 vuoteen 2019–2020. Alakoulujen tulokset olivat hieman parempia kuin yläkoulujen.

Oppilashuollon kuraattori- ja psykologiresurssien mitoituksen toteutumisen seuranta ei dokumentoida

Opetuslautakunnan päätöksen mukainen mitoitusperuste oli 1000 oppilasta yhtä psykologia kohti ja 780 oppilasta yhtä kuraattoria kohti. Psykologiliiton antama suositus oli 500 oppilasta per työpari. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ei ole velvoittavaa säädöstä kuraattori- ja psykologimääristä. Oppilashuollon kuraattori- ja psykologiresurssien mitoitusperusteen toteutumisesta ei seurattu riittävällä tasolla. Psykologi- ja kuraattorimitoituksen seurannasta ei ollut saatavilla dokumentoitua tietoa jaettujen vakanssien osalta. Koulupsykologit ja -kuraattorit voivat työskennellä yhtä aikaa kaupungin koulussa ja esimerkiksi yksityisissä kouluissa. Arvioinnissa saadun käsityksen mukaan opetuslautakunnan päätöksen mukainen mitoitusperuste toteutui vuonna 2020, vaikka toteutumisesta ei saatu arvioinnin aikana dokumentoitua tietoa.

Lain mukaisiin palveluihin pääsyssä oli viiveitä

Oppilashuoltolain mukaiset kuraattori- ja psykologitapaamiset eivät toteutuneet määrääjässä. Ensimmäisen tapaamisen tulee lain mukaan toteutua seitsemän päivän sisällä ja kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana päivänä. Palveluihin pääsyssä esiintyi viiveitä yli lain salliman rajan. Vuonna 2019–2020 kuraattoripalveluihin ei päässyt määrääjässä asiakkaista 12 prosenttia ja psykologipalveluihin 24 prosenttia. Tilanne oli lähes sama edellisenä lukuvuotena 2018–2019.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Psykologien ja kuraattoreiden työ oli siirtynyt kohti yhteisöllistä oppilashuoltoa lakimuutoksen jälkeen. Nykyään psykologien ja kuraattoreiden työ on jaettu kolmeen yhtä suureen osaan. Työ jakaantuu yksilötyöhön, yhteisölliseen työhön ja pedagogiseen työhön. Yhteisöllisen työn osuus oli lisääntynyt.

Kaupunkistrategian mukainen kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma oli laadittu, mutta Helsingissä kiusaaminen oli yleisempää kuin koko maassa

Helsingin kaupungin peruskouluille tuli laatia kaupunkistrategian mukainen kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma. Ohjelma tuli voimaan vuoden 2019 alusta alkaen. Uutta kunnianhimoista ohjelmaa oli toteutettu systemaattisesti, mutta kiusaaminen oli Helsingissä yleisempää kuin valtakunnallisesti. Vuonna 2019 helsinkiläisistä 4.–5. luokkalaisista kiusaamista koki 7,6 prosenttia, kun koko maassa vastaava luku oli 7,1 prosenttia. Helsinkiläisistä 8.–9. luokkalaisista kiusaamista koki 5,6 prosenttia kun koko maassa vastaava luku oli 5,5 prosenttia.

Kiusaamisen vastaisen ohjelman tavoitteena oli, että kaikki koulut toteuttavat ohjelman neljää velvoittaviksi määriteltyä kiusaamisen vastaista toimenpidettä. Kiusaamisen vastaisen ohjelman kaikkia velvoittavia toimenpiteitä ei toteuttanut 19 prosenttia peruskouluista.

Oppilashuoltolain mukaan oppilashuoltosuunnitelmaan on kirjattava suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta. Peruskouluista 96 prosenttia oli huomioinut kiusaamisen vastaisen ohjelman koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Lähteet

Arviointikäynnit, haastattelut ja kyselyt

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 6.11.2020.

Perusopetuksen oppilashuollon päällikkö, haastattelut 1.10.2020, 28.10.2020, 22.12.2020 ja 2.3.2021.

Perusopetuksen oppilashuollon kaksi aluevastaavaa, haastattelu 27.10.2020.

Perusopetuksen rehtoreille suunnattu kysely perusopetuksen oppilashuollosta tammikuussa 2021.

Sähköpostitiedustelut ja kirjalliset vastaukset

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tilastosuunnittelijan vastaus sähköpostitiedusteluun 16.2.2021

Oppilashuollon aluevastaavan vastaus sähköpostitiedusteluun 16.2.2021

Oppilashuollon päällikön vastaus sähköpostitiedusteluun 7.12.2020

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain kuraattoreiden ja psykologien kiireellisten tapauksien toteutuminen. Määräaikoja koskevat tiedot saatu oppilashuollon aluevastaavilta 13.11.2020.

Toimintasuunnitelma 2020, saatu oppilashuollon aluevastaavalta sähköpostitiedustelussa 18.9.2020.

Muut lähteet:

Helsingin kaupungin perusopetuksen oppilashuollon esittely. Käsikirja oppilashuollosta.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) 2018 Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa.

Maailman toimivin kaupunki – Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Kouluterveyskyselyn tulokset vuosilta 2015, 2017 ja 2019.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LIITTEET

Liite 1 Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Oppilas- ja opiskeluhuoltolain ennaltaehkäisevä yhteisöllinen toiminta		
Suunnitelman laatija Tarja Palomäki		Pvm 25.5.2020
Arvioinnin ohjausryhmä 2. toimikunta		
Aloittamisaika Kesäkuu 2020	Valmistumisaika Helmikuu 2021	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Tarja Palomäki, Kalle Puttonen
Arviointiaiheen tausta		
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) tuli voimaan elokuussa 2014. Siinä säädetään esi- ja perusopetuksessa olevan oppilaan sekä lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon ja opiskeluhuollon järjestämisestä. Opiskeluhuoltotyön painopistettä siirrettiin yksilökeskeisestä työstä yhteisölliseen työhön. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden hyvinvointia, oppimista, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Kaupunkistrategian mukaan Helsingissä lapsilla ja nuorilla on turvalliset ja terveelliset oppimisympäristöt. Helsinkiläisillä on tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet. Helsingin kouluissa aloitetaan kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma. Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa. Pedagogiikka ja oppimisen tuki tasoittavat oppimisen eroja ottamalla huomioon tukea tarvitsevien ja hyvin edistyvien tarpeet. Strategian eri osa-alueilla korostetaan myös osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia palveluihin, johon opiskeluhuollon yhteisöllisyyden lisäämiselläkin pyritään. Kaupunkistrategian mukainen kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma (KVO13) on vastavalmistunut uusi ohjelma. Arvioinnissa selvitetään mitä uusia kunnianhimoisia tekijöitä ohjelma pitää sisällään verrattuna aikaisempiin vastaaviin ohjelmiin, esimerkiksi Kiva-koulu (kiusaamisen vastainen) hanke.¹³⁰ Helsingin kouluissa toimivat yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä (YHR), joka on pääsääntöisesti rehtorin vetämä ryhmä, joka suunnittelee koulun hyvinvointia ja turvallisuutta, sekä yksilökohtaisen oppilashuollon asiantuntijaryhmä, joka kokoontuu huoltajan/oppilaan luvalla yksittäisen oppilaan asian ympärille. Yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtorin lisäksi vakituisesti kuraattori, psykologi, erityisopettajat ja opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja (ja -lääkäri) sekä tarvittaessa luokanopettaja tai luokanvalvoja/ryhmänohjaaja. Ryhmä työskentelee kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi, etsii ratkaisuja tukea tarvitsevien oppilaiden auttamiseksi, seuraa, arvioi ja kehittää yhteisön ja lapsiryhmien hyvinvointia sekä huolehtii opetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyy-		

¹³⁰ Kiusaamisen vastainen ohjelma, Rehtori-iltapäivä 25.9.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

destä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.¹³¹

Suomen psykologiliiton suosituksen mukaan yhdellä koulukuraattorilla ja -psykologilla saisi olla 600 — 800 oppilasta korkeintaan kolmessa eri toimipisteessä.¹³²

Tuloksellisuusnäkökulmat

Arvioinnissa tuodaan mahdollisuuksien mukaan esille oppilashuollon resurssien kautta ta-
loudellisia näkökulmia ja kehitystä. Mahdollisesti asiakastytyväisyyskyselyjen ja muiden
vastaavien kyselyjen avulla saadaan tietoa palvelun laadusta. Hyvät oppimisolosuhteet
kertovat työelämän laadusta.

Arviointi koko kunnan toiminnan laajuudessa

Yhteistyö sote- ja kuva-toimialan (nuorisotoimi) sekä vanhempainyhdistyksen kanssa on
arvioinnissa mukana soveltuvien osien.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain ennaltaehkäisevää yhteisöllistä toimintaa ei ole arvioitu
aiemmin.

Arviointikysymykset ja -aineisto

Arvioinnin pääkysymys:

Onko Helsingin peruskoulujen yhteisöllinen oppilashuolto oppilas- ja opiskelijahuoltolain
sekä kaupunkistrategian mukaista?

Osakysymykset:

1. Onko yhteisöllisessä oppilashuollossa huomioitu lain mukainen ennaltaehkäisevä toiminta?
2. Onko yhteisölliselle oppilashuollossa asetettu seurantamenetelmiä?
3. Ovatko oppilashuollon kuraattori- ja psykologiresurssit lain tai suositusten mukaiset?
4. Onko peruskouluille laadittu kaupunkistrategian mukainen kunnianhimoinen kiusaamisen vastainen ohjelma?

Ensimmäisen osakysymyksen kriteerinä on, että peruskouluissa on lisätty ennaltaehkäisevää yhteisöllistä toimintaa lain mukaisesti. Arvioinnissa selvitetään oppilashuoltoryhmän ja oppilashuollon ohjausryhmän tehtävät ja rooli sekä toimenpiteet, joilla koko kouluyhteisön hyvinvointia lisätään. Arvioinnissa selvitetään tuki- ja kummioppilastoimintaa, mentor- ja oppilaskuntatoimintaa, vertaissovittelua, nivelvaihtoa, tunne- ja vuorovaikutustaitojen

¹³¹ Käsikirja oppilashuollosta. Helsingin kaupungin oppilashuollon esittely.

¹³² <https://www.sttinfo.fi/tiedote/koulupsykologi-kuuluu-kouluun-ei-sote-maakuntaan?publishid=69817770&releaseid=69870882>. Luettu 27.5.2020

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kehittämistä ja psykososiaalista tukea äkillisissä kriisitapauksissa. Lisäksi selvitetään, miten koulun ja kodin välinen sekä koulun ja sidosryhmien välinen yhteistyö toteutuu. Osakysymyksen kriteerinä käytetään myös haastatteluaineiston tulkintaa.

Toisen osakysymyksen kriteerinä on seurantamenetelmien olemassaolo ja oppilashuollon riittävä seuraaminen. Arvioinnissa selvitetään, onko oppilaiden hyvinvointi lisääntynyt ja näkyväkö se seurantamenetelmien tuloksissa. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Osakysymyksen kriteerinä käytetään myös haastatteluaineistosta tehtävää tulkintaa.

Kolmannen osakysymyksen kriteerinä ovat suosituksen mukaisten psykologi- ja kuraattorisurssien toteutuminen. Arvioinnissa selvitetään lisäksi, onko psykologeja ja kuraattoreita kouluissa tarpeen mukaisesti. Tarpeen mukaisuutta selvitetään kyselyllä oppilashuoltoon. Arvioinnissa tuodaan myös esille, miten oppilashuoltosurssit ovat kehittyneet vuosien aikana. Osakysymyksen kriteerinä käytetään myös haastatteluaineistosta tehtävää tulkintaa.

Neljännän osakysymyksen kriteerinä on kaupunkistrategian mukaisen kunnianhimoisen KVO:n laatiminen. Arvioinnissa selvitetään, mihin ohjelman mukaisiin toimenpiteisiin on jo ryhdytty ja miltä osin tavoitteet ovat toteutuneet. Osakysymyksen kriteerinä käytetään myös haastatteluaineistosta tehtävää tulkintaa.

Arviointiaineistona käytetään kirjallista materiaalia, haastattelua ja kyselyjä. Kirjallista aineistoa ovat mm. kouluterveyskyselyt, hyvinvointiprofiilit, itsearviointit ja oppilaille, opettajille ja huoltajille suunnattujen kyselyjen tulokset sekä muut palautteet ja tilastoidut tiedot. Lisäksi lait, ohjeet ja viranomaisten suositukset ovat osa kirjallista arviointiaineistoa. Karvin (kansallinen koulutuksen arviointikeskus) tilastotietoja tai muita selvityksiä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Oppilashuoltopäällikölle tehdään haastattelu ja kyselyt osoitetaan oppilashuoltoryhmälle tai rehtoreille sekä koulupsykologeille ja -kuraattoreille.

Rajaukset

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki on arvioinnissa mukana ennaltaehkäisevän yhteisöllisen opiskeluhoollon osalta. Yksilökohtainen opiskeluhoolto on mukana vain vähäisin osin. Turvalliset ja terveelliset oppimisympäristöt rajataan tässä arvioinnissa osakysymysten kriteerien mukaisiin toimenpiteisiin. Arvioinnissa ei selvitetä esim. ergonomiaan, esteettömyyteen, tapaturmiin, koulun sisäilmaan tms. liittyviä tekijöitä.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 2. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien palveluketjumallinnus, luonnos. Sosiaali- ja terveyslautakunta / kasvatus- ja koulutuslautakunta 16.6.2020.

Kouluikäisten lasten, nuorten (alle 18 v.) ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalli

– Lapsen, nuoren ja perheen tarvitsema tuki helposti saatavilla arjen ympäristössä

YHTEISTYÖSSÄ

TUNNISTAMINEN - ARVIO - NOPEA & VIIVEETÖN PÄÄSY HOITOON - SEURANTA - JATKOHOITO

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien palveluketjun suunnitteluun osallistuneet tahot

Palveluketjun suunnitteluun on osallistunut tähän mennessä erityisesti

- **Sosiaali- ja terveyspalvelut**
 - Perhe- ja sosiaalipalvelut
 - Terveys- ja päihdepalvelut
- **Kasvatus- ja koulutus**
 - Varhaiskasvatus ja esiopetus
 - Perusopetus
 - Lukio- ja ammatillinen koulutus
 - Ruotsinkieliset palvelut
- **Kulttuuri- ja vapaa-aika**
 - Nuorisopalvelut
- **HUS**
 - Lastenpsykiatria
 - Nuorisopsykiatria

Palveluketjuun kytkeytyy myös muita toimijoita, joiden roolia ja osallistumista huomioidaan suunnittelutyön edetessä.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 3. Tarkastuslautakunnan kysely peruskoulujen rehtoreille arviointiaiheeseen Oppilas- ja opiskeluhuoltolain ennaltaehkäisevä yhteisöllinen toiminta.

Liitteenä KVO13:sta ohjelman toimenpiteet

1) Onko koulunne oppilashuoltosuunnitelmassa huomioitu kiusaamisen vastainen ohjelma (KVO13) ja toimenpiteet yhteisöllisen oppilashuollon edistämiseksi sekä tarvittavien tukitoimien järjestäminen?

a) Kiusaamisen vastainen ohjelma (KVO13)

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

b) toimenpiteet yhteisöllisen oppilashuollon edistämiseksi

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

c) tarvittavien tukitoimien järjestäminen

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

2) Kuinka montaa eri kiusaamisen vastaisen ohjelman (KVO13) toimenpidettä on toteutettu käytännössä koulun toiminnassa?

- ☐ 0
- ☐ 1-3
- ☐ 4-8
- ☐ 9-13

3 a) Sovellattekko koulun toiminnassa myös joitakin muita (esim. KiVa koulu -ohjelma) kiusaamisen vastaisia ohjelmia kuin KVO13:sta?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

3 b) Käytetäänkö koulussanne seuraavia ohjelmia? Kyllä/ei/eos

1. Verso-sovittelu
2. Askeleittain-ohjelma
3. Friends-ohjelma

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

4. Tunne- ja turvataitoja kehittävät ohjelmat
5. Hyvää mieltä yhdessä- ohjelma
6. Buddy school-ohjelma (vanhemmat oppilaat ohjaajat pienempiä)
7. Minun silmin ja sinun silmin –ohjelma
8. Kiva-koulu –ohjelma

4 a) Onko koulussanne hyödynnetty koulun hyvinvointiprofiili -palvelua?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

4 b) Avovastaus: Mitä muita koulun ja koululaisten hyvinvoinnin seuraamisen kyse-lyjä käytätte kuin hyvinvointiprofiilia?

5) Onko koulunne oppilashuoltoryhmän kokouksissa ollut läsnä vanhempien/huoltajien edustus vähintään kerran lukukaudessa tai kaksi (2) kertaa lukuvuodessa?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

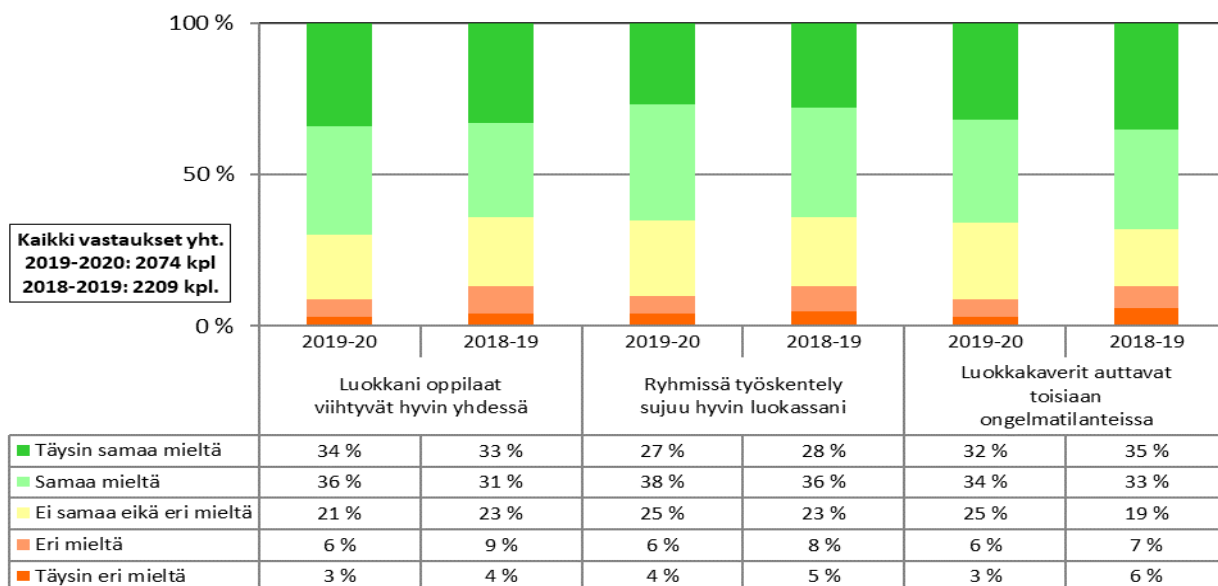
6) Avovastaus: Onko teillä kommentteja kiusaamisen vastaisesta ohjelmasta (KVO13) tai koulun hyvinvointiprofiilista?

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 4. Hyvinvointiprofiili -kyselyn yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyviä tuloksia vuosilta 2018–2020

Sosiaaliset suhteet, luokkayhteisö, alakoulut

Kuvio 9. Hyvinvointiprofiilin yhteenveto, perusopetus, oppilaiden väliset suhteet, alakoulut 2018–2019 ja 2019–2020.

Kuviosta 9 nähdään, että Koulun hyvinvointiprofiili -kyselyä käyttäneissä alakouluissa sosiaalisia suhteita ja luokkayhteisöä koskevat väittämät saivat hyvät arviot. Luokan oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä. Kun vuonna 2018–2019 väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 64 prosenttia, vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 70 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

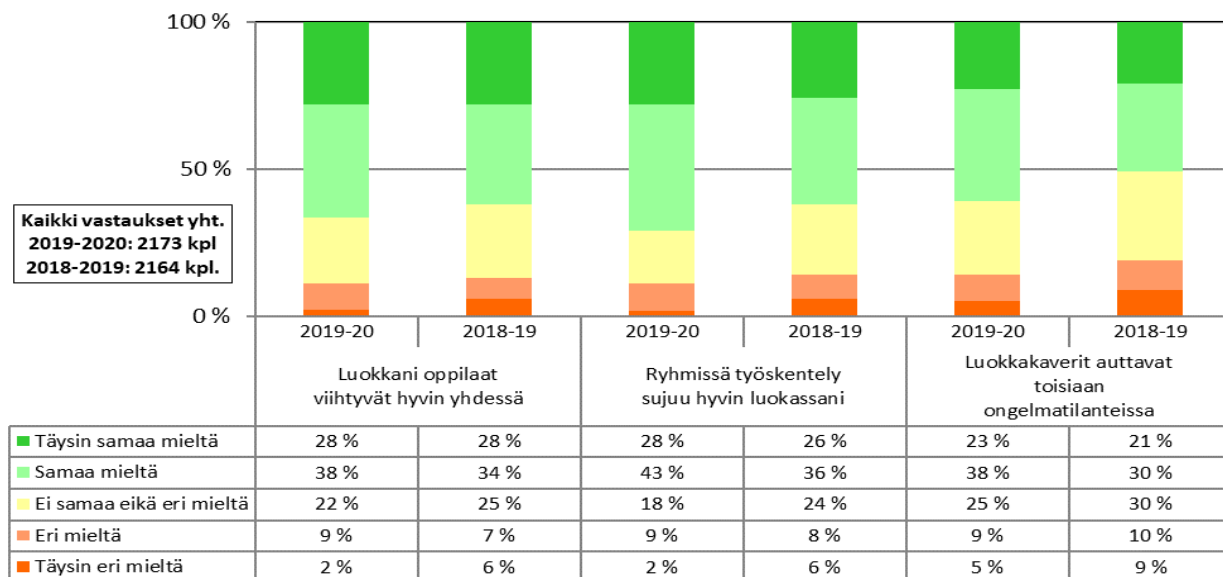
Ryhmissä työskentely luokassa sujui hyvin. Vuonna 2018–2019 väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 64 prosenttia, vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 65 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

Väittämä luokkakaverit auttavat toisiaan ongelmatilanteissa, sai hieman paremman arvion vuonna 2018–2019 kuin vuonna 2019–2020. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Sosiaaliset suhteet, luokkayhteisö, yläkoulut

Kuvio 10. Hyvinvointiprofiilin yhteenveto, perusopetus, oppilaiden väliset suhteet, yläkoulut 2018–2019 ja 2019–2020.

Yläkouluissa sosiaalisia suhteita ja luokkayhteisöä koskevat väittämät saivat hyvät arviot (kuvio 10). Luokan oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä. Yläkouluissa tulokset olivat vuonna 2019–2020 heikompia kuin alakouluissa. Yläkouluissa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 66 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 70 prosenttia. Yläkoulussa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 11 prosenttia kun alakoulussa vastaava luku oli 9 prosenttia.

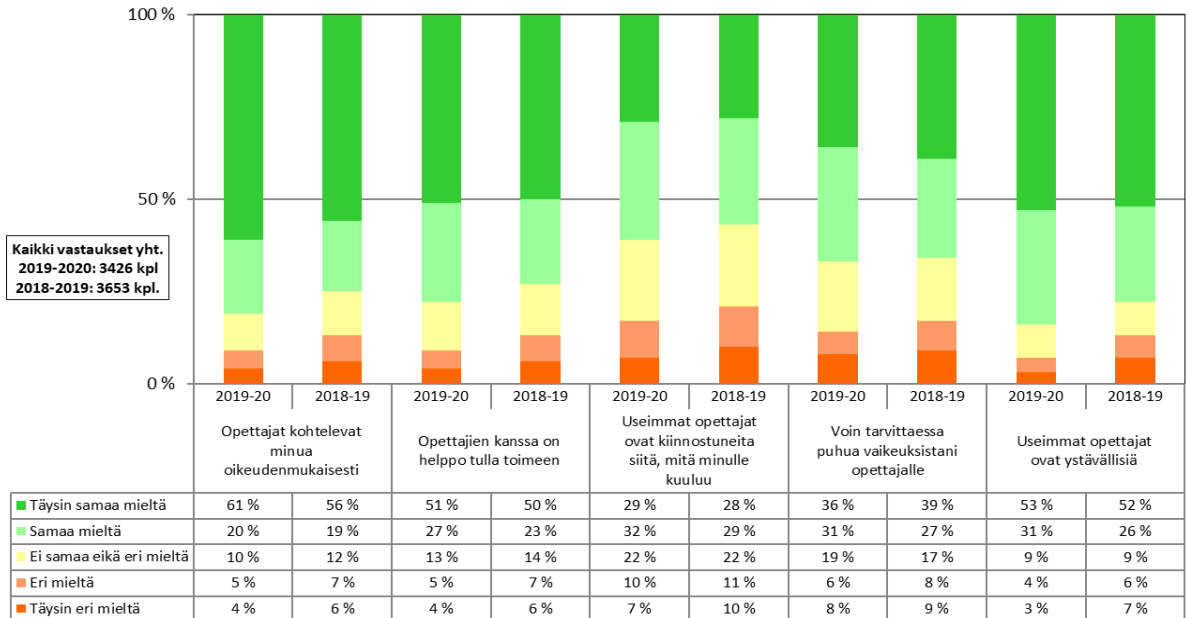
Yläkouluissa ryhmissä työskentely luokassa sujui hyvin. Yläkouluissa tulokset olivat vuonna 2019–2020 parempia kuin alakouluissa. Yläkouluissa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 71 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 65 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 11 prosenttia kun alakoulussa vastaava luku oli 10 prosenttia.

Yläkouluissa väittämä luokkakaverit auttavat toisiaan ongelmatilanteissa, sai paremman arvion vuonna 2018–2019 alakouluissa kuin yläkouluissa. Yläkouluissa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 61 prosenttia kun alakoulussa vastaava luku oli 66 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 14 prosenttia kun alakoulussa vastaava luku oli 9 prosenttia.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Sosiaaliset suhteet, suhteet opettajiin, alakoulut

Kuvio 11. Hyvinvointiprofiilin yhteenveto, perusopetus, oppilaiden ja opettajien väliset suhteet, alakoulut 2018–2019 ja 2019–2020.

Alakouluissa sosiaalisia suhteita ja suhdetta opettajiin kuvaavat väittämät saivat hyvät arviot (kuvio 11). Kun vuonna 2018–2019 väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 75 prosenttia, vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 81 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

Väittämä opettajien kanssa on helppo tulla toimeen, parantui vuonna 2019–2020 verrattuna vuoteen 2018–2019. Vuonna 2018–2019 väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 57 prosenttia ja vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 61 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

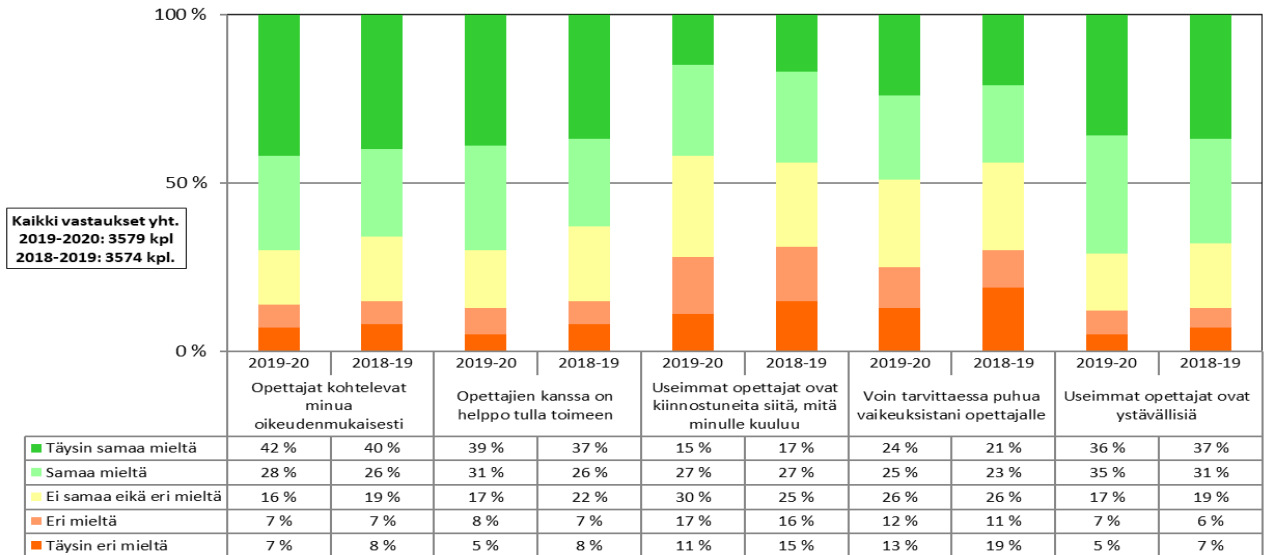
Väittämä voin tarvittaessa puhua vaikeuksistani opettajalle, parantui vuonna 2019–2020 verrattuna vuoteen 2018–2019. Vuonna 2018–2019 täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 66 prosenttia ja vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 67 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

Väittämä useimmat opettajat ovat ystävällisiä parantui vuonna 2019–2020 verrattuna vuoteen 2018–2019. Vuonna 2018–2019 täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 78 prosenttia ja vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 84 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Sosiaaliset suhteet, suhteet opettajiin, yläkoulut

Kuvio 12. Hyvinvointiprofiilin yhteenveto, perusopetus, oppilaiden ja opettajien väliset suhteet, yläkoulut 2018–2019 ja 2019–2020.

Yläkouluissa sosiaalisia suhteita ja suhdetta opettajiin kuvaavat väittämät saivat hyvät arviot (kuvio 12). Yläkouluissa tulokset olivat vuonna 2019–2020 heikompia kuin alakouluissa. Yläkouluissa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä väittämän kanssa oli 70 prosenttia kun alakoulussa vastaava luku oli 71 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 14 prosenttia kuin alakoulussa vastaava luku oli 9 prosenttia.

Väittämä opettajien kanssa on helppo tulla toimeen, sai vuonna 2019–2020 heikomman arvion yläkouluissa kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 70 prosenttia kuin alakouluissa vastaava luku oli 78 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 13 prosenttia kuin alakouluissa vastaava luku oli 9 prosenttia.

Väittämä useimmat opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu, sai yläkouluissa heikomman arvion kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 42 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 61 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 28 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 17 prosenttia.

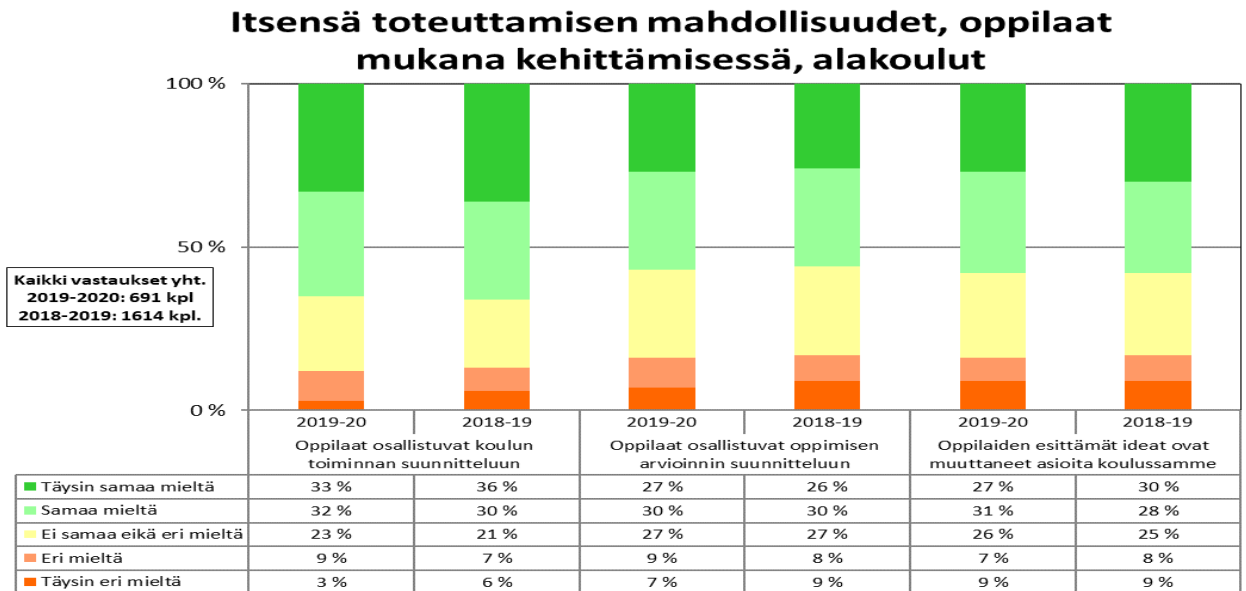
Väittämä voin tarvittaessa puhua vaikeuksistani opettajalle, sai vuonna 2019–2020 heikomman arvion yläkouluissa kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 49 prosenttia kun vastaava luku alakouluissa oli 67 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä väittämän kanssa oli 25 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 14 prosenttia.

Väittämä useimmat opettajat ovat ystävällisiä, sai vuonna 2019–2020 yläkouluissa heikomman arvion kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

mieltä tai samaa mieltä oli 71 prosenttia kuin alakouluissa vastaava luku oli 84 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 12 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 7 prosenttia.

Kuvio 13. Hyvinvointiprofiilin yhteenveto, perusopetus, osallistuminen, alakoulut 2018–2019 ja 2019–2020.

Alakouluissa itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia ja oppilaiden mukanaoloa kehittämisessä kuvaavat väittämät saivat hyvät arviot (kuvio 13). Väittämä oppilaat osallistuvat koulun toiminnan suunnitteluun, sai paremman arvion vuonna 2018–2019 kuin vuonna 2019–2020. Väittämän kanssa vuonna 2018–2019 täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 66 prosenttia kun vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 65 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

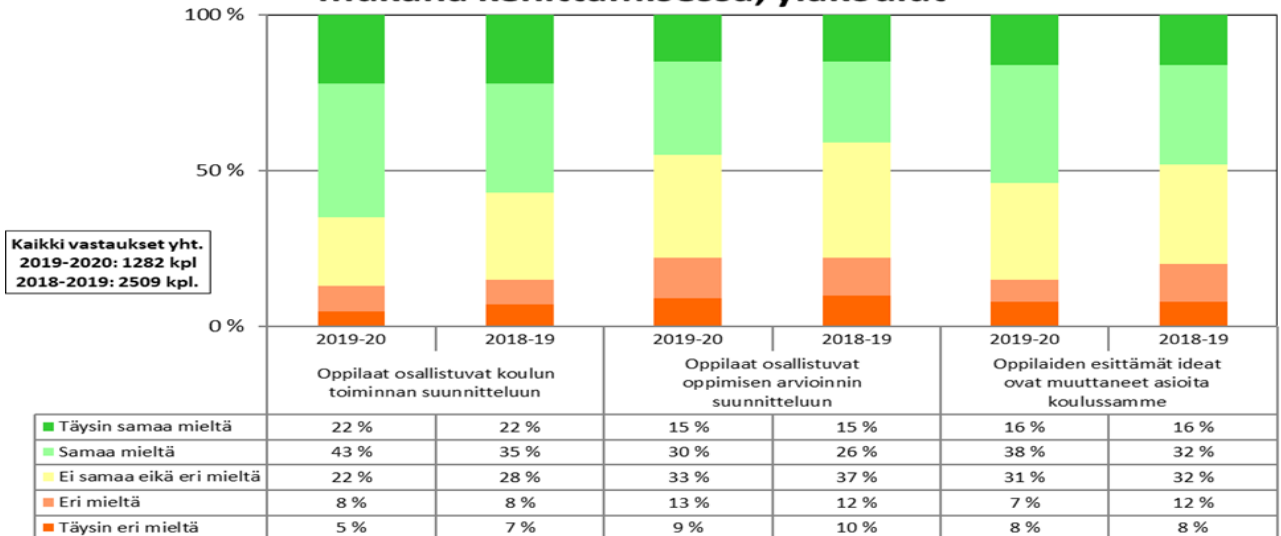
Alakouluissa väittämä oppilaat osallistuvat oppimisen arvioinnin suunnitteluun, sai heikomman arvion vuonna 2018–2019 kuin vuonna 2019–2020. Vuonna 2018–2019 väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 56 prosenttia kun vuonna 2019–2020 vastaava luku oli 57 prosenttia. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

Alakouluissa väittämä oppilaiden esittämät ideat ovat muuttaneet asioita koulussamme, sai saman arvion vuonna 2018–2019 kuin vuonna 2019–2020. Molempina vuosina täysin samaa mieltä tai samaa mieltä väittämän kanssa oli 58 prosenttia vastaajista. Täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna.

ARVIOINTIMUISTIO 22.1.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Itsensä toteuttamisen mahdollisuudet, oppilaat mukana kehittämisessä, yläkoulut

Kuvio 14. Hyvinvointiprofiilin yhteenveto, perusopetus, osallistuminen, yläkoulut 2018–2019 ja 2019–2020.

Yläkouluissa itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia ja oppilaiden mukanaoloa kehittämisessä kuvaavat väittämät saivat hyvät arviot (kuvio 14). Väittämä oppilaat osallistuvat koulun toiminnan suunnitteluun, sai heikomman arvion vuonna 2019–2020 yläkouluissa kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 65 prosenttia samoin kuin alakouluissa vastaava luku oli 65 prosenttia. Yläkouluissa täysin eri mieltä tai eri mieltä olevien osuus oli 13 prosenttia kuin alakouluissa vastaava luku oli 12 prosenttia.

Yläkouluissa väittämä oppilaat osallistuvat oppimisen arvioinnin suunnitteluun sai vuonna 2019–2020 heikomman arvion yläkouluissa kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 45 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 57 prosenttia. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 22 prosenttia ja alakouluissa 16 prosenttia.

Yläkouluissa väittämä oppilaiden esittämät ideat ovat muuttaneet asioita koulussamme sai, heikomman arvion yläkouluissa kuin alakouluissa. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 54 prosenttia kuin alakouluissa vastaava luku oli 58 prosenttia. Yläkouluissa väittämän kanssa täysin eri mieltä tai eri mieltä oli 15 prosenttia kun alakouluissa vastaava luku oli 16 prosenttia.